

Muntanya

www.cec.cat

ANY 135 • FEBRER 2011

893

ALPS D'INNSBRUCK

Un paradís per
als esports de muntanya

EXCURSIONISME

Pel Pla de l'Estany

TREKKINGS

Ruta per la vall de Wakhan

FETS DE L'EXCURSIONISME

Excursió i mapa de Montserrat

ESPORTS D'AVENTURA

Immersió sota el gel d'Andorra

TRANSVULCANIA 11

III ULTRAMARATON DE MONTAÑA Y SENDERISMO ISLA DE LA PALMA

SALOMON
NATURE TRAILS

7 DE MAYO 2011

ACEPTA TU
DESTINO!!

**TRANS
VULCANIA®**
ULTRAMARATON DE MONTAÑA Y SENDERISMO ISLA DE LA PALMA

SALOMON WWW.TRANSVULCANIA.COM

CABILDO
LA PALMA
...con el
**Medio
Ambiente**

Gobierno
de Canarias

Ayuntamiento de
Fuencaliente

BinterCanarias

SUUNTO

Redacció i administració

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions

Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 26 €
(sis números)

Publicitat

Tel.: 696 206 159
revista.muntanya@cec.cat

Dipòsit legal

B-545-1958

ISSN

0212-2111

Impress en paper ecològic

Director

Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i

assessorament lingüístic

Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció

Ernest Godó

Consell de redacció

Ton Barnils
Jordi Bernat
Joan Campañà
David Mengual
Enric Nosàs
Roger Rovira
Josep M. Sala
Carol Torres

Disseny i maquetació

Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia

Albert Martínez

Impressió

IGOL, S.A.
www.igol.es

Publicació d'articles

Per publicar articles a la revista *Muntanya*, descarregueu-vos les normes de presentació d'originals a www.cec.cat (Publicacions, Revista Muntanya).

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Muntanya

893

ANY 135 • FEBRER 2011

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Pel Pla de l'Estany

F. Xavier Gregori

De Mata al santuari de Sant Mer d'Olives es descriu un itinerari de bells paisatges que descobreix el romànic d'aquesta contrada.

20 Ruta per la vall del Wakhan

Ricard Altés Molina

Actualment és un dels racons més poc transitats del món, però antigament hi va passar una de les rutes comercials més conegudes de la història de la humanitat.

32 Seguint el vol de l'àliga als Alps d'Innsbruck

Ferran Alexandri

Innsbruck és la capital dels Alps austríacs, un territori eminentment muntanyenc, format per cimals alterosos i valls solitàries i esplèndides.

42 Excursió i mapa de Montserrat

Rosa Anna Felip

Aquest article comenta i transcriu l'excursió a Montserrat de l'any 1879 publicada en el *Butlletí de la Associació d'Excursions Catalana*, acompanyat del mapa de la muntanya.

48 Sota el gel d'Andorra

Roger Rovira

El repte de descobrir la natura sota el gel dels estanys d'alta muntanya, un nou esport d'aventura molt estimulant que es pot practicar a la vall d'Ordino.

SECCIONS 4 Editorial 5 La motxilla de muntanya

52 Publicacions 54 Crònica alpina 56 Vies d'escalada 60 L'excursió del mes

62 Noticiari 65 Muntanya activa 66 Els arxius del CEC

Els esports de muntanya i el desenvolupament del país

Un cop el desenvolupament urbanístic basat en la construcció de segones vivendes a les comarques de muntanya s'ha exhaurit, i la perspectiva de possibles noves estacions d'esquí sembla inviable per raons ambientals i de descens de la nivació, fan necessària una reflexió sobre el futur de l'economia de muntanya.

El fet de disposar d'un territori predominantment forestal i muntanyós sembla més un problema que una oportunitat per permetre un creixement sostenible del nostre territori. La desaparició de la ramaderia extensiva i la manca de rendibilitat de les explotacions forestals ens porten a pensar que el turisme es l'única via per tal de mantenir el progrés de les nostres poblacions de muntanya.

Si mirem el nostre voltant, veiem que és la solució que molts altres països han adoptat, i si aquesta és la resposta ens porta a pensar quins són els elements que caldria potenciar perquè l'activitat turística anés més enllà dels quatre mesos a l'hivern i un a l'estiu, deixant una capacitat hotelera ociosa més de sis mesos l'any. Per resoldre això crec que cal anar a buscar la demanda a fora i oferir un ampli ventall d'activitats esportives i de tota mena.

El turisme de muntanya internacional vol esports de muntanya de qualitat, és a dir: esquí de muntanya, raquetes, escalada, bicicleta, vies ferrades, senderisme i un llarg etcètera. Per tot això calen unes infraestructures de nivell com són: l'oferta hotelera per tot l'any, refugis amb estàndards internacionals, escoles d'esports de muntanya, remuntadors i telefèrics on convingui i uns itineraris ben senyalitzats.

En la meua opinió, el nostre país té unes enormes possibilitats encara per explotar i el meu interrogant és: ¿a què esperem?

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

AV

Comença una nova etapa de *Muntanya*

Després de sis anys d'haver fet una renovació total de la revista *Muntanya*, des de la Redacció hem cregut convenient fer un nou canvi en la nostra publicació i presentar una nova etapa. Això implica millores, evidentment. Les més visibles: la reducció del format, l'augment de pàgines i un nou tractament dels articles i les seccions.

Volem que *Muntanya* sigui una publicació moderna, que compleixi la funció d'oferir informació i propostes sobre excursionisme, alta muntanya i tots els esports que es puguin practicar a la natura, i alhora poder mostrar el paisatge, en tota la seva riquesa, al col·lectiu excursionista en primer lloc, i després a tots aquells que se sentin atrets per la muntanya i la natura i vulguin iniciar-se en el coneixement de les diverses disciplines esportives associades.

L'estatut de la nostra entitat diu: «El Centre Excursionista de Catalunya té per objectiu practicar i fomentar l'excursionisme entre tots els ciutadans, fet que inclou tots els esports de muntanya i tota mena d'activitats que s'hi relacionin, per poder conèixer, estudiar, conservar i fins i tot reproduir gràficament amb publicacions periòdiques, llibres, revistes i butlletins, tot el que la natura ofereix de notable; però també la història, les tradicions, els costums, la llengua i l'art en totes les seves manifestacions. Per això és necessari recórrer les contrades de dins i fora del nostre país.»

I això és el que fem, el que seguirem fent. Observar, recollir i anotar per contribuir al coneixement de la muntanya i del medi natural. Volem, també, si pot ser, que els lectors de *Muntanya* col·leccionin la nostra revista, i que aquesta no es descarti després d'haver estat llegida.

Comencem, doncs, amb il·lusió una nova etapa.

Alexandri

Director de *Muntanya*

La columna

Per Enric Faura

Joan Maragall, excursionista

Des de fa uns mesos se celebra l'Any Maragall, en commemoració del 150è aniversari del seu naixement i el centenari de la seva mort. Del 2010 fins al 2012 s'ha programat un extens i complet pla d'activitats per recordar la persona, la figura i l'obra de Maragall: actes acadèmics i institucionals, publicacions, exposicions, espectacles i lectures de la seva obra, activitats educatives, rutes literàries...

Maragall és un personatge gegantí de la cultura catalana. La seva aportació literària, tant en prosa com poètica o periodística i alhora la seva actuació intel·lectual, política i cívica és molt important i és de tota justícia recordar-la i divulgar-la.

Maragall va tenir també una clara vinculació amb l'excursionisme del seu moment, com no podia ser d'una altra manera, ja que la majoria de personatges destacats del tombant de segle hi estaven relacionats.

Maragall no era un excursionista d'ascensions o llargues caminades, sinó més aviat turista i viatger. Era aficionat a recórrer el territori català, notablement el Pirineu, i amarar-se del paisatge, de la gent, costums i pobles que li servien de font d'inspiració en les seves composicions. Sovint els estius feia estades a diversos balnearis i poblacions pirinenques, des de la vall de Camprodon a la Cerdanya o el Pirineu Central francès, des d'on visita els rodals i es dedicava a gaudir del paisatge i la natura. Maragall no era esportiu, sinó contemplatiu, i amb els seus textos va traslladar a la societat del seu temps la seva particular vivència del món muntanyenc.

Prinenques és l'obra que recull els seus poemes de muntanya, amb un aplec de versos lluminosos, que una lectura actual potser poden fer dir a algú que són textos amb un punt carrincló, però que s'han d'entendre escrits en un context de fort romanticisme, modernisme i un punt de decadentisme del seu autor. Són poemes carregats de sensibilitat i devoció per la màgia de la natura i les sensacions sobre la persona. Més enllà del cèlebre poema *La vaca cega*, la descripció de les cascades de la vall de Latour, la visió del Cadí des de la plana ceretana, de les tempestes de muntanya o de la florida d'un prat, sempre amb una visió molt romàntica, denoten un clar amor per la muntanya.

Més enllà de les seva obra poètica Maragall era un intel·lectual de primer ordre, amb un fort compromís davant tots els seus afers del seu temps. Probablement seria de gran interès el posicionament de Maragall, la seva visió i criteri sobre alguns dels reptes de la Catalunya actual, i també conèixer la seva opinió sobre l'evolució del moviment excursionista dels segles xx i xxi. Però això no serà mai possible. Per tant, recordem i homenatgem Maragall relleigint la seva obra.

En un article publicat al butlletí del CEC de 1906, en record de Verdaguer, deia: «Doncs, una excursió, per a nosaltres, és quelcom d'exquisit, d'excitant...» i Qui no subscriuria encara avui aquesta afirmació!

FOTO DE PORTADA

El refugi de Hallerangeralm, al peu de la mola Speckkarspitze (2.621 m). Parc natural alpí de Karwendel (Àustria). Fotògraf: Roger Rovira.

MUNTANYA a la xarxa

Entreu al lloc web del Centre Excursionista de Catalunya i navegueu per la pàgina de Publicacions, on trobareu els continguts interactius de la revista *Muntanya*.

www.cec.cat

FE D'ERRADES

Per un error d'edició, en el número 892 de la revista *Muntanya* figurava Josep Nuet Badia com a autor de l'article "40 anys de *Muntanya*", quan en realitat havia de dir que el text pertany a la Redacció de la revista. Demanem disculpes a aquest autor per atribuir-li un text que no ha escrit ell.

CONCURS DE FOTOGRAFIA

Guanyadors del III Concurs de Fotografia de la revista *Muntanya*

La revista *Muntanya* ha arribat a la seva tercera edició del concurs de fotografia anual, que el 2010 ha estat dedicada a un únic tema: l'esquí. La participació ha estat bona, com és habitual, tot i que les fotografies demanaven aquesta vegada, per tractar-se d'una categoria més concreta, més esforç i més dificultat.

Amb tot, els temes tractats han estat varis dins del món dels esports de neu; per això la fotografia guanyadora ha estat per a la modalitat de l'esquí de muntanya. Pel que fa al finalista, el jurat ha optat per concedir al premi a una fotografia més conceptual, on només apareixen les traces dels esquís.

Amb data de 10 de gener del 2010 el jurat del III Concurs de fotografia de la revista *Muntanya* va emetre el seu veredict amb el resultat d'un guanyador i un finalista per al tema «Esquí». Els membres del jurat són: Roger Rovira (fotògraf i director del concurs); David Mengual (Consell de redacció de *Muntanya*); Toni Nubiola (Pomoca); Ferran Broceño (Ferrino), i Jordi Marquès (Comunicació Vallnord).

GUANYADOR

Pseudònim: «Cima».

Títol: *Cridant el vent*.

Lloc: cresta dels pics de vall Hiverna.

Autor: Javi Garrido (Terrassa).

Càmera: Canon PowerShot Pro.

Exposició f/5 1/2000s.

Premi: ■ Dos caps de setmana (hotel+forfets) per a dues persones a Vallnord (Andorra). Estada als hotels Màgic Massana**** & ABBA Xalet Suites****.

■ Un lot de llibres selecció del CEC.

Comentari del jurat

La sinuosa verticalitat de la cresta ens transporta a les vertiginoses alçades de la muntanya. La distribució de les figures dels protagonistes (un dels quals duu els esquís a l'esquena), i el fons llunyà de cims nevats i els núvols baixos, ofereix a la fotografia una sensació de profunditat a través de la succedència dels diversos plans.

NOVETATS MATERIAL

RAQUETAS FELIK (Ferrino-Baldas)

Un concepte nou de raquetes de neu

Caracteritzades per la combinació de dos tipus d'acoblaments superposats de materials i característiques d'elasticitat diferents que ofereixen la màxima resistència. L'equilibri òptim sobre la neu dura està garantit per sis claus d'acer i un llistó frontal de tres puntes. El doble perfil interior lateral assegura una adherència total fins i tot en pendents inclinats. Dotades d'un sistema innovador de bloqueig / desbloqueig de la talonera, integrat al sistema d'aixecament de taló, s'acciona per mitjà del bastó. Quan caminem per damunt de neu profunda, la zona davantera, amb el seu disseny realçat, permet progressar millor damunt de la neu. Amb un dispositiu d'antiinclinació totalment integrat. Disponible amb fixació Castor o Castor Special.

GRIGRI 2 (Petzl)

Assegurador Petzl amb sistema de frenada assistit per a cordes de 8,9 a 11 mm.

El GRIGRI 2 està dissenyat per facilitar les maniobres d'assegurament. Funciona tant per a l'assegurament del primer de corda com en politja. El seu disseny nou fa que es pugui utilitzar en totes les cordes dinàmiques en simple del mercat de 8,9 a 11 mm (optimitzat per a cordes de 9,4 a 10,3 mm). Compacte i lleuger, el nou disseny permet un control del descens excel·lent. Combinat amb una frenada forta de la lleva, ofereix una sensació de seguretat en el descens del company o en ràpel. La construcció amb una zona de frenada i una lleva d'acer inoxidable garanteix una vida útil llarga. Pes: 185 g (25% més petit i 20 % més lleuger que el GRIGRI).

Distribuïdor FELIK, GRIGRI 2:
Vertical Sports (www.vertical.es).

FINALISTA

Pseudònim: «Neu».

Títol: Corbes de muntanya.

Lloc: els vessants del Puigmal.

Autor: Joan Cané i Rúbies
(Barcelona).

Càmera: Canon EOS 400D Digital.
Exposició f/14 1/500s ISO 250.

Premi:

- Pells d'esquí de muntanya PO-MOCA ADVENTURE GLIDE.
- Motxilla d'esquí FERRINO LITE 25.
- Un lot de llibres selecció del CEC.

Comentari del jurat

Aquesta imatge atrau per la seva simplicitat abstracta i pren força per la seva composició en diagonal de les traces a la neu. L'autor expressa amb originalitat el tema de l'esquí com una forma de dibuix sobre la muntanya.

FINALISTA

Títol: Corbes de muntanya.

Autor: Joan Cané i Rúbies

GUANYADOR

Títol: Cridant el vent.

Autor: Javi Garrido

Prepara la primavera i la Setmana Santa GRENLÀDIA AMB TRINEUS DE GOSSOS

Una gran aventura

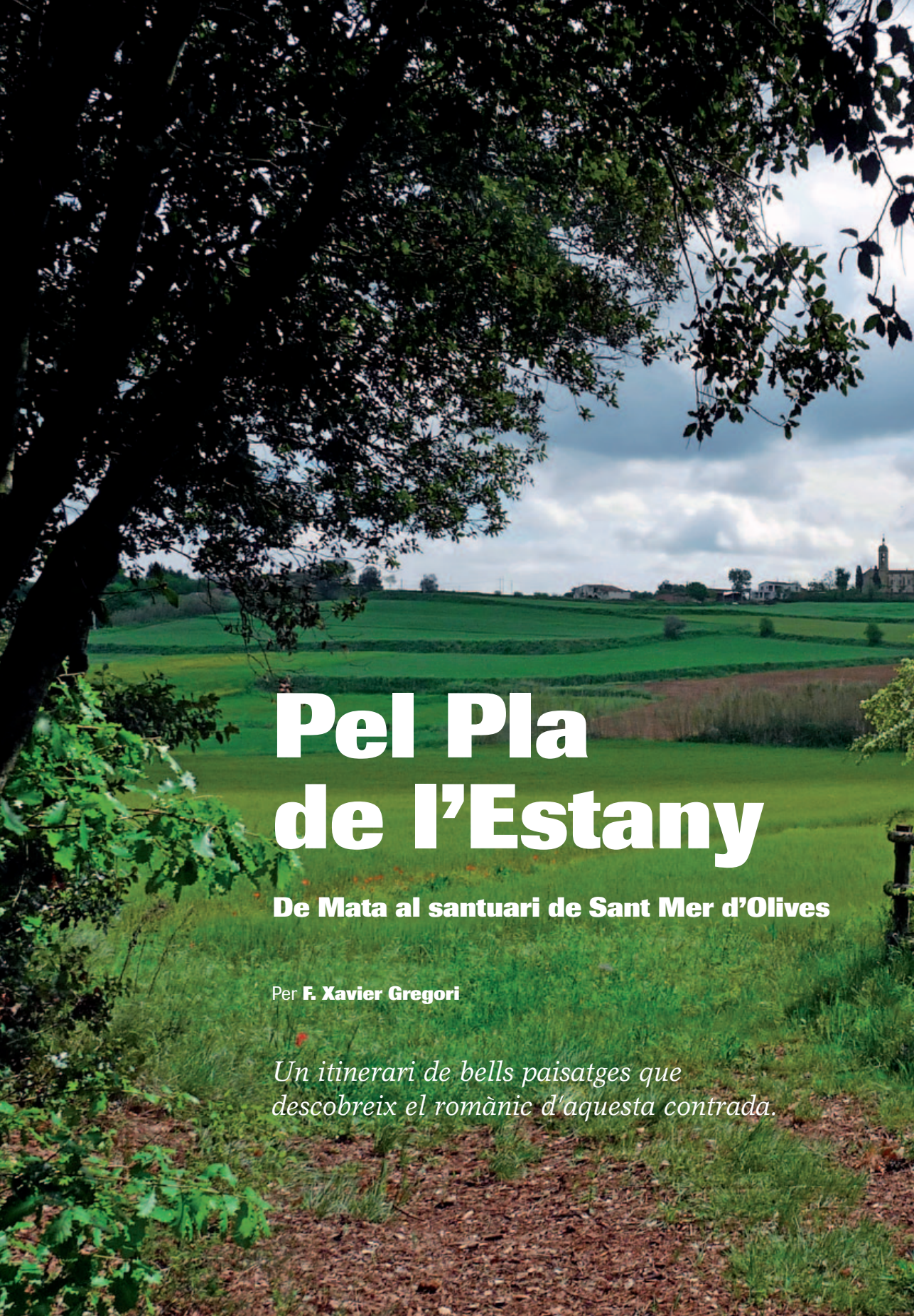
Demaneu-nos
la fitxa tècnica
d'aquest viatge a:

viatges
trekking & aventura

Gran Via, 523
08011 Barcelona
tel. 932 943 910
www.trekkingyaventura.com

Trekking&Aventura felicita la revista Muntanya en el seu 40è aniversari

Pel Pla de l'Estany

De Mata al santuari de Sant Mer d'Olives

Per **F. Xavier Gregori**

*Un itinerari de bells paisatges que
descobreix el romànic d'aquesta contrada.*

*Des del paratge de Mas Batllori ja veiem
Pujals dels Pagesos a l'horitzó immediat.*

La comarca del Pla de l'estany va ser creada per llei l'any 1988 per aplegar la realitat territorial diferenciada de Banyoles i el seu àmbit d'influència. Es va fer una consulta popular municipal, ja que es tractava d'una comarca que no es preveia en la divisió territorial de l'any 1936, però que responia a una antiga aspiració dels seus habitants.

Els onze municipis que la formen es varen segreguar del Gironès, del qual formaven el sector extrem nord-oest. En aquest s'integraven: Banyoles, Camós, Cornellà del Terri, Crespià, Esponellà, Fontcoberta, Palol de Revardit, Porqueres, Sant Miquel de Campmajor, Serinyà i Vilademuls, sumant entre tots, 262,83 km².

*L'Estany des del puig de Sant Martíria
(patró de Banyoles).*

Per raons històriques, econòmiques i demogràfiques, Banyoles és la capital indiscutible de la comarca. De fet, la població, que en l'època medieval va formar part del comtat de Besalú –segles X-XI– i de la diòcesi de Girona, es va estendre al voltant de l'antic monestir benedictí de Sant Esteve de Banyoles, on actualment es troben des de restes del monestir primitiu fins al claustre neoclàssic del segle XVIII.

L'estany de Banyoles condiciona sens dubte, l'activitat i les característiques d'aquesta petita comarca, una zona fèrtil i planera entre les valls dels Rius Fluvià i Terri, a continuació de la plana de l'Empordà. A la part muntanyosa, hi ha valls recloses on es manté la vida rural amb conreus als fons i boscos d'aulines roures, pins, verns i pollancre als vessants, amb petits veïnats i masies esparses.

El clima és típicament mediterrani, amb temperatures suaus, estius secs i pluges abundants la resta de l'any. Com en altres zones de les comarques gironines, hi són habituals els vents freds i secs de la tramuntana.

DE MATA AL SANTUARI DE SANT MER D'OLIVES

L'itinerari proposat, agraït i carregat d'història, recorre un endreçat paisatge rural ple d'encant. La ruta que requereix un esforç moderat i es pot fer tranquil·lament amb BTT, resulta imprescindible si no heu estat mai al santuari de Sant Mer. Les esglésies, que coneixerem, totes elles romàniques i els pobles que les acullen, són un gruix important del patrimoni arquitectònic i monumental de la comarca.

El punt on començarem a caminar és l'estacionament que es troba a 120 m sobre el nivell del mar, als voltants de la masia can Farrerós, datada l'any 1830, sortosament recuperada. Actualment és seu de l'Ajuntament de Porqueres des de l'any 1986 i es troba al carrer de Rubió i Ors, dins de l'àmbit del polígon industrial del Terri. Tot seguit passem allà mateix la parcel·la que ocupa el circuit de cotxes teledirigits i molt a prop girem amunt a mà dreta pel carrer d'Antoni Gimbernat. Aviat

canviem cap a l'esquerra marxant en paral·lel amb el carrer del Treball. Anem fent via per una ruta de passeig que recorre el parc del Terri, amb aquest riu al costat dret una estoneta. Al final travessem un pas zebra, tallem de seguida cap a l'esquerra, i entrem pel carrer Camí del Terri, on si hi veuen boniques masies reconstruïdes i enjardinades. Deixem aquest carrer quan inicia un gir cap a l'esquerra, virant cap a l'altra mà, i trepitgem el veïnat de Sant Andreu, al cap de poc més d'un quart d'hora de l'inici.

EL CAMPANAR D'ESPADANYA AMB LA SEVA
COBERTA D'AMPLA VOLADA A QUATRE VESSANTS,
REFORÇA L'ORIGINALITAT DEL CONJUNT

Allí mateix es troba l'església romànica de Sant Andreu de Mata (128 m). La seva estructura és singular, tant per la contundència del conjunt, construït amb carreus de travertí de la zona, com per la disposició de la porta en una façana lateral. El campanar d'espadanya amb la

*Església romànica de
Sant Andreu de Mata.*

JORDI MASIP

F. XAVIER GREGORI

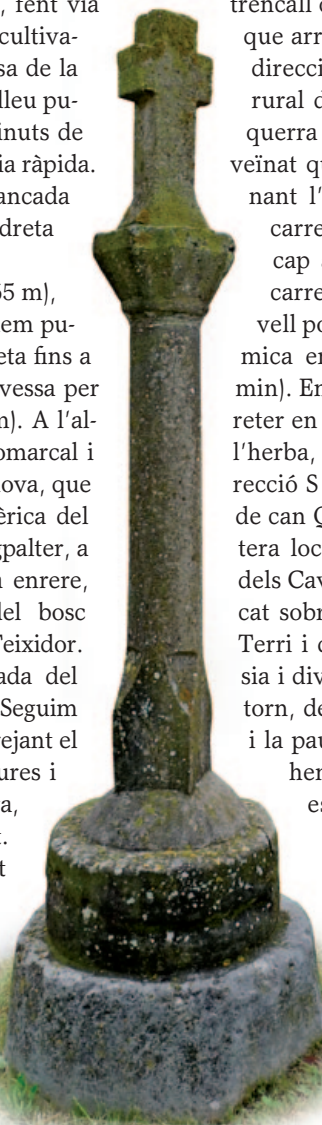
seva coberta d'ampla volada a quatre vessants, reforça l'originalitat del conjunt. Tot seguit, des del xamfrà on hi ha can Xargay (turisme rural), entrem pel carrer de Pau Casals fins al centre del veïnat de Sant Andreu. Ara deixem enrere la petita plaça del Gra amb jocs infantils, i prenem cap a la dreta el carreró del Gra sense urbanitzar. Es passa entremig de camps i horts, i als afores se surt al vial asfaltat Camí de can Frigola. Allà trenquem cap la dreta, al cap de poc passem aquesta masia, i tot seguit el Terri mitjançant un pont (24 min - 128 m). De seguida veiem una noguera jove hi ha un camí de carro que arrenca a la dreta vers l'E, fent via entremig d'uns extensos terrenys cultivables. Des d'aquí ja se sent la fressa de la carretera C-66. Seguim el camí en lleu pujada (NE) i sense arribar als 45 minuts de marxa, arribem a prop d'aquesta via ràpida. Allí acabem sortint a la corba tancada d'un vial que continua cap a la dreta per sota de la carretera.

En trobar aquesta bifurcació (165 m), nosaltres tombem a l'esquerra i anem pujant xino-xano amb la C-66 a la dreta fins a arribar al nivell d'un pont que travessa per damunt d'aquesta carretera (181 m). A l'altre costat es passa la deixalleria comarcal i emboquem la pista Camí de la Cànova, que voreja força estona la tanca perifèrica del dipòsit controlat de residus de Puigpalter, a la dreta. Acabem deixant la tanca enrere, mentre travessem una porció del bosc d'aulines (alzines) i pins de can Teixidor. Més enllà passem la porta retolada del mas la Canova a l'esquerra (23'). Seguim per la pista en agradós trajecte, vorejant el curs de la Riera, ombrejada de roures i amb camps de conreu a l'esquerra, fins coincidir amb un vial asfaltat. En aquest punt s'ajunten el corrent de la Riera amb el de la Ribera

(111 m). Deixem a l'esquerra el trencall que duu a l'empresa Bioriza, i continuem recte per la voravia fins al pont que salva la fondalada arbrada que recorre el Garrumbert, un cop ja ens hem afegit a la carretera comarcal GI-513, al cap de 1 h 13 min (113 m).

En aquest punt s'estén per davant nostre el formós pla de Pujals. És un vertader mosaic de conreus i camps, amb masies escampades, per on es perllonga rectilínia la carretera, de tràfic escàs, que hem esmentat abans. La seguim pel voral un tram de poc més de mig quilòmetre des del pont, per deixar-la quan arribem a un trencall que duu al Veïnat de Dalt (121 m), que arrenca en angle recte a mà dreta en direcció S. Anem per aquesta carretera rural de terra deixant una granja a l'esquerra i entrem a travessar el conjunt del veïnat que s'enlaira fins als 156 m, dominant l'espaiós pla de Pujals. Seguim el carrer principal fins un revolt marcat cap a l'esquerra, abans de sortir a la carretera local propera. Allí veiem un vell pou al costat d'una figuera jove, una mica ensota del marge i a la dreta (20 min). En aquest punt prenem un camí carreter en desús, a l'inici una mica tapat per l'herba, que baixa un poc i continua en direcció S pel darrere els corrals del caseriu de can Quim. Finalment sortim a la carretera local GIV-5145, als afores de Pujals dels Cavallers. Aquest veïnat es troba ubicat sobre el turó que separa les valls del Terri i del Farga. Està format per l'església i diverses masies agrupades al seu entorn, des d'on hi ha una vista esplèndida i la pau més absoluta (140 m). Fins aquí hem esmerçat una hora i tres quarts escassa.

L'església dedicada a Santa Eulàlia, diverses vegades reformada, és d'origen romànic (s. XI), construïda amb grans carreus, amb un campanar d'espadanya i teulat a dos aigües que li dona una fesomia peculiar. També als afores, hi ha el mas de can

Creu de terme de l'església de Santa Eulàlia de Pujals dels Cavallers, d'origen romànic.

F. XAVIER GREGORI

F. XAVIER GREGORI

*Santa Maria de Pujals
del Pagesos, des del camí
al santuari de Sant Mer.*

Prades de sòlida construcció, amb porta adovellada i finestrals ornats amb caps esculturats. Sortim per una pista que fa costat amb l'església i de seguida contactem amb la carretera local que comunica el conjunt amb Cornellà del Terri. La deixem al cap de cent metres i agafem una pista a mà esquerra que va fins al mas Batllori, pel mig d'un paratge agroforestal espaiós ben conservat. Travessem el torrent Puntís, sense quasi adonar-nos-en i, en 8 minuts, arribem fins a l'entrada d'aquest antic mas, actualment casa de colònies (116 m). Deixem a la dreta aquesta pagesia restaurada, vorejant la propietat fins a l'extrem de la tanca de troncs que delimita la parcel·la. Aquí, a l'empara d'un bosquet de fornides aulines girem a l'esquerra en angle recte i continuem per un camí carreter que s'orienta al N, travessant pel mig dels camps de la Qüestió, d'en Ribes i de Sota l'Església. Després el camí

tomba a la dreta i continua vers l'E. Més enllà es passa un rec i continuem més o menys recte, tot pujant gradualment, mentre veiem al fons la silueta de l'església de Santa Maria de Pujals encara lluny. Fem un darrer repetjò i arribem a un vial asfaltat que ens porta al deliciós indret de Pujals dels Pagesos, que gaudeix d'una vista privilegiada de la contrada, i ens adrecem fins a l'església (149 m), quan ja portem més de dos hores de camí.

El poble i la seva parròquia dedicada a Santa Maria són ja esmentats el 1017. L'església és romànica, tot i que fou reformada al segle XVIII, afegint la part superior de la façana i es va aixecar l'actual campanar de planta quadrada. A Pujals dels Pagesos, citat antigament com a *Podialibus Rusticorum*, hi habitaven els camperols al servei dels nobles i militars que vivien a Pujals dels Cavallers (*Podialibus Militum*). Des de

El santuari de Sant Mer i la senyalització específica en color blau del Camí de Sant Jaume.

l'esplanada aparcament prenem el vial que permet connectar de seguida amb la carretera de terra camí de Sant Mer, accessible a tota classe de vehicles. Seguim cap a la dreta pel camí indicat, tota l'estona quasi bé planejant en direcció SE, gaudint deliciosament d'un entorn de camps, prats i zones boscoses. Anant sempre pel camí principal arribem a un encreuament, a les dos hores i mitja. Estem a la Creu de Garrioles o els Quatre Camins (141 m), confluència amb el camí de Sords. Des d'aquest punt fins al santuari de Sant Mer anirem i tornarem per aquest mateix camí. Continuem per la branca de l'esquerra amb el mateix tipus d'entorn i ar-

ribem a un altre encreuament, mena de coll obert (8 min – 137 m). Molt a prop a la dreta deixem el mas can Planes amb els camps i els horts sortosament a ple rendiment. A l'altra mà, un trencall a l'esquerra duu a can Closes que no veiem. L'ampla pista, que es manté en bon estat tota l'estona, continua de front i puja suaument fins que assoleix una nova bifurcació senyalitzada generosament (2 h 38 min – 146 m). En aquesta cruïlla se'ns ajunta per la dreta la pista camí de les Serres provinent de Medinyà. Ara deixem el camí que duem i ens desviem cap a l'esquerra per un vial de terra, a trams amb el ferm de formigó que va baixant per dins d'una porció boscosa. Fem un parell de giragonses, amb la possibilitat de fer una mica de dreuera, i a les 2 h 45 min de marxar, s'assoleix el pla herbat on hi ha bastida l'ermita que, contra el que és habitual, no es troba en cap indret enlairat (103 m). Les parets blanques del santuari de Sant Mer, emparen l'imatge del Sant, una de les figures més entranyables de la tradició folklòrica i religiosa de la comarca. Sant Mer s'instal·là en aquest indret per tal de viure una vida eremítica fins al final dels seus dies, l'any 827. En el segle XIII ja hi havia una església; més tard, al segle XVII (a la llinda d'una porta lateral hi ha gravada la data 1633), es va construir l'ermita actual, perquè la capella originària no podia acollir els nombrosos devots del Sant. Modernament ha estat restaurada l'any 1989. A la panoràmica de tota la vida s'hi ha incorporat el viaducte del tren de gran velocitat (TGV) que veiem a prop. Aquesta obra amb una llargada de 335 m, salva l'amplada de la ribera del Farga, mitjançant 7 pilastres amb altures variables d'entre 10 i 26 metres.

DE SANT MER A MATA PER CORNELLÀ DE TERRI I BORGONYÀ

De tornada desfem el camí de l'anada, fins assolir altre cop la cruïlla de la Creu de Garrioles (141 m), transcorregudes unes tres hores efectives.

Tal com s'hi arriba, deixem a l'esquerra la pista principal que es comunica directament amb Sords i continuem endavant (W) per un camí de tractor pel mig dels camps, que mena a

F. XAVIER GREGORI

Pont Medieval a Sords amb un arc central que fa prop de 20 metres.

la masia de can Bota, actualment retolada com a la Bet. El camí ample i fressat gira a l'esquerra, comença a davallar més decididament i s'ajunta amb el rec de la Font de Garrigoles que voregem per poc temps, tenint-lo a la dreta. La vista sobre tota la plana de Cornellà del Terri (pla de Sords), amb el rerefons del serrat de Cal Gall, és molt bona. El camí és bonic i plaent, més i tot quan es passa una porció de l'aulinar del bosc d'en Po, moments abans de sortir a una pista principal travessera, provinent per l'esquerra de la creu de Garrigoles que hem deixat enrere fa uns 14 min. Nosaltres seguim aquesta pista cap a la dreta (W), passem el pontet damunt del torrent Puntís ombrejat pels arbres de ribera, i ens acostem al afores del nucli de Sords. Ara ens toca travessar el conjunt pel vial urbà formigonat, i més enllà de la granja de can Jep Feliu ja contemplem el conjunt parroquial de Sant Esteve, amb un temps que s'acosta a les tres hores

i tres quarts. Les primeres referències que hi ha d'aquest lloc corresponen a l'any 985. A l'entrada trobem el Reliquier, torre quadrada que permet accedir al recinte del cementiri i al temple. L'església de Sant Esteve de Sords és de planta romànica, bé que l'edifici actual conté molts elements afegits posteriorment. Fou renovada parcialment el segle XVIII, tal com o denota la inscripció d'un finestral que porta la data de 1785. Deixem el conjunt (font, taula i seients) encarats al pont damunt el Terri, tot i que creuarem el riu pel pont medieval de tres arcs de mig punt, el central dels quals fa prop de 20 metres (segles XIII-XIV), que es troba aparellat amb el més nou. A l'altre costat es deixa una creu de la Santa Missió al darrera i tombem cap a la dreta per un vial. Ara travessem per la granja de can Repunxó i més enllà passem fregant can Teixidor, una casa típicament catalana ben restaurada i tot seguit la granja de can Figa, abandonada. A continuació el caminet baixa lleugerament a creuar la riera Comanell que a poca distància d'aquí lliura les seves aigües al Terri. La filera de plataners arrelats a un costat

F. XAVIER GREGORI

Salt del molí paperer d'en Llosas a Borgonyà del Terri als afores d'aquest poble.

i l'altre de la riera, fan que el camí esdevingui agradable de recórrer. Quan aquest s'acaba, als set minuts, ens trobem amb un ombrejat i vell safareig públic i al costat, la font d'en Salvany (87 m), on fins no fa gaire anys encara si anava a buscar aigua. Ara el camí s'enfila lleugerament mentre passem can Figa seguint un camí carreter que ens acosta als afores de Cornellà del Terri. Hi entrem pel carrer de Sant Antoni i quan portem 3 h 49 min de caminada, arribem a la ermita romànica de Sant Antoni, enretirada unes passes a la dreta entre les edificacions actuals. Aquesta senzilla construcció que havia estat capella del antic castell de Cornellà avui desaparegut (95 m), era punt d'aturada dels pelegrins que feien camí cap a Sant Jaume. És d'una sola nau amb absis semicircular i té un campanaret d'espada que corona la façana. Continuem fins a la plaça de l'Ajuntament on hi ha l'Arbre Maig. Un llargarut pollancre guarnit

amb banyes d'animals penjades dalt de tot, que es canvia cada Dilluns de Pascua durant la Festa Major de Cornellà. Aprofitarem l'avinentesa per anar a voltar l'església de Sant Pere allí a prop. L'edifici actual conserva alguns murs primigenis dels segles XI-XII malgrat que va ser refeta al segle XVIII. Tornem a la plaça del Maig i emprenem el carrer del Terri que marxa rectilini orientat al N, fins als afores de la població on es converteix amb la GIV-5145 que duu a Pujals. Més enllà de la reformada masia de ca n'Illa, creuem el pont damunt del Terri quasi sempre amb bon cabal, i a l'altre extrem trobem una bifurcació davant l'accés al cementiri que mig es veu a la dreta (96 m). Quan arribem aquí, ja portem ben bé quatre hores de camí. Nosaltres prenem a l'esquerra un camí condicionat com a «circuit de salut», que de manera suau ens va acostant al Terri. Quan ja hi som a prop l'anem vorejant llargament, sempre acompanyats d'una espessa vegetació arbòria riberenca. Transcorreguts uns set minuts trobem una clariana on hi ha uns aparells gimnàstics i un banc que s'agraeix. Tot seguit creuem un pont de fusta que ens per-

met travessar la riera Garrumbert. Una estoneta enllà el deliciós camí ondula, encara fent costat amb el Terri mentre voregem un camp de farratge i veiem el mas Noguera distanciat a l'esquerra (20 min - 117). Sortim davant del mas de la Bastida, acuradament transformat en una casa de turisme rural. Ara davаллем suau-ment uns 250 m de distància per un vial local asfaltat, fins que s'acaba la tanca d'obra d'una casa que s'enlaira per damunt a la dreta. En aquest moment tombem en angle recte per aquesta banda, entrant per un camí carreter herbat, entre figueres i nogueres que enfila suau-ment a nivell del nucli de Borgonyà. Deixem el cementiri distanciat a la dreta i entrem a conèixer un altre punt significatiu del recorregut, que ja en son molts. Hi arribem després de 4 h 30 min, si és que no ens hem entretingut gaire. L'església de Sant Joan Baptista de Borgonyà del Terri (124 m) és un temple romànic, dels segles XI-XII. A la

llinda de la porta hi ha inscrita la data de 1623. A més de la parroquial hi ha la casa fortificada coneguda com la Bastida, amb un pati interior i una cisterna amb un brocal de pedra. Deixem el conjunt baixant per la carretera d'accés i des d'un dipòsit d'aigua arran del marge, baixem uns quants graons fins a la font del Molí i l'antic safareig públic al cap de 5 minuts. L'indret el decora el fotogènic saltant de les aigües que propicia el canal d'aportació de l'origi- nari molí paperer d'en Llosas de l'any 1749. No era l'únic molí, ja que la conca del riu Terri ha estat reconeguda com un dels centres catalans més importants en la fabricació de paper. Un edifici de notable interès històric. L'itinerari recupera la carretera local, deixa el veïnat de can Figa a l'esquerra, travessa la carretera C-66 per sota i creua un altre pont damunt del Terri entre- mig d'una barriada. Seguint recte, deixem enrere les cases, es passa la cooperativa agrícola de Banyoles i 21 min més tard,

ALGUNES DADES

Distància: 14,53 km

Durada: 4 h 55 min.

Cota màxima: 182 m.

Desnivell acumulat: 215 m.

Punt de partida i retorn:

Ajuntament de Porqueres (Mata).

Accés directe: Anant per l'autovia C-66 Girona - Olot, cal contactar amb la via urbana C-150a (carrer Sant Andreu) fins al polígon industrial del Terri, on hi ha l'Ajuntament.

creuarem de front la carretera GI-513, molt a prop de la confluència amb la C-150a. Seguim de cara, atallant un camp erm per un corriol, passem a prop de la nau de Don Pollo i acabem trepitjant el carrer del Terme, que és per on s'accedeix al polígon industrial del Terri on hi ha l'Ajuntament de Porqueres, quan fa quasi bé cinc hores, era punt d'inici del nostre itinerari.

TRADICIONS POPULARS

APLEC DE SANT MER

La tradició situa el naixement de Sant Mer (Emeri en francès) a Narbona al segle VIII i els seus pares es deien Baldinus (Baldiri) i Càndida. Tot i que el seu pare era noble, Emeri va refusar la vida militar i va voler seguir la religiosa, retirant-se com a anacoreta. Cridat per l'emperador Carlemany, l'acompanyà en la seva campanya contra els sarraïns a terres de Girona. Tot i que les dades sobre la seva vida es barregen amb elements clarament llegendaris, se li atribueixen diversos miracles i prodigis. Un d'aquests afirma que duia un cantiret amb uns quants peixos i que cada dia en treia per donar menjar a l'exèrcit de Carlemany que assetjava Girona. Sempre n'hi havia prou i mai no s'acabaven. En una altra gesta, molt coneguda, derrotà el famós drac que tenia el cau a l'estany de Banyoles i tota la contrada atemorida.

Cada any se celebra l'aplec el diumenge després del 27 de gener, onomàstica del sant, que des de sempre ha esdevingut molt concorregut. A part de la celebració religiosa la trobada conta amb una fira de productes artesanals, sardanes, actuacions castelleres, jocs per a la mainada i concursos i competicions de tota mena, com ara la de l'Home Més Fort de Sant Mer.

PLANTADA DEL MAIG

Els habitants de Cornellà del Terri celebren la seva festa major coincidint amb la Setmana Santa. Les activitats festives giren al voltant de la plantada de l'Arbre Maig; d'entre les quals destaca, per la seva popularitat, una dansa còmica anomenada Ball del Cornut. Una de les celebracions més originals i antigues del nostre país, declarada festa tradicional d'interès nacional.

El Dilluns de Pasqua Florida, una cercavila va a bus-

WWW.FESTES.ORG

Plantada de l'Arbre Maig a Cornellà del Terri.

car el pollancre més alt del municipi que es talla i es duu a pes de braços fins a la plaça del poble. Allí, amb l'arbre sense les branques, el coronen amb un cim de pi i guarneixen el tronc amb diferents banyes i corns d'animals. Després, amb l'ajut de cordes i escales és posat dret de manera solemne i al capdamunt és hissada una senyera, mentre l'orquestra toca *Els segadors*. L'arbre restarà dret allí fins al Divendres Sant de l'any següent. Una vegada plantat l'arbre té lloc el Ball del Cornut que es dansa al voltant de l'Arbre Maig al so d'una música alegre, dansa que ve de temps immemorials. Sembla que aquesta dansa còmica podria recordar cerimònies de culte ancestrals a divinitats fluvials, o també hi ha qui la relaciona amb la fi del dret de cuixa, el 1367, en temps del rei Pere el Cerimoniós.

*Les muntanyes de
l'Hindu Kush, que limiten la
vall del Wakhan pel sud.*

*Actualment és un dels racons més poc transitats
del món, però antigament hi va passar una de les rutes
comercials més conegudes en la història de la humanitat.
Es troba a cavall entre el Tadjikistan i l'Afganistan i
conserva la peculiaritat de ser el bressol d'un poble
repartit en quatre estats.*

Ruta per la vall del **Wakhan**

Text i fotos de **Ricard Altés Molina**

«Enmig de valls verdes i crestes de glaceres gelades del sostre del món, la frontera era delimitada quilòmetre a quilòmetre, respectant al màxim els termes de l'acord. Amb això es posava fi al fantasma d'anys de recels d'una possible invasió de l'Índia des de l'extrem nord»

Aquest petit fragment pertany al relat en què sir Thomas Hungerford Holdich, en el llibre *Through Central Asia* (1901), descriu les converses que havien de dur, sis anys més tard, a concloure l'acord per establir la frontera que havia de marcar els límits entre dos grans imperis, el britànic i el tsarista, a l'Àsia Central.

La història diplomàtica europea del segle XIX va estar marcada durant dècades per un estira-i-arronsa entre Rússia i el Regne Unit. S'hi barrejaven casos d'espionatge, traïcions, influències creuades d'aquests dos grans imperis que lluitaven en una cursa accelerada per engrandir-ne els territoris amb noves adquisicions. Aquest «Gran Joc» –terme emprat en el segle XIX per l'oficial britànic Arthur Conolly, però que el 1901 Rudyard Kipling va popularitzar en la seva novel·la *Kim*–, després d'anys de converses, va finalitzar el 1907 amb

l'acord fronterer final. Durant les converses, el 1895 es va crear el que coneixem com a corredor del Wakhan, de sobirania afganesa, que no va ser més que un territori coixí per tal que els dos grans gegants no s'arribessin a tocar i, així, evitar un conflicte latent durant dècades.

L'EMANCIPACIÓ

Els grans imperis han deixat pas a nous països, que han hagut de passar pel tràngol de guerres, algunes de les quals es perpetuen en nous conflictes, com en el cas de l'Afganistan. En el Tadjikistan, després de la caiguda del règim soviètic, també es van produir lluites de poder que van desembocar el 1992 en una cruenta guerra civil. Afortunadament, la guerra ha quedat enrere, i el país, governat amb mà de ferro per Emomali Rahmon, comença a entreveure una recuperació, lenta, de les seves infraestructures.

Vista panoràmica de la vall del Wakhan.

Ara bé, el govern de Duixanbé manté literalment arraconada dels seus grans projectes la zona est del país, que rep la denominació de Regió Autònoma del Gorno-Badakhxan (coneguda amb les sigles russes GBAO), i que es troba enclavada en la serralada del Pamir, «el sostre del món». Per sort, la població de Gorno-Badakhxan, gran part de la qual professa l'ismaïlisme, una branca del xiisme, rep el suport de la comunitat ismaïlita, encapçalada per l'Agha Khan IV. És gràcies als fons que destina aquesta organització per a la reconstrucció de la regió i programes de cooperació que la població de la GBAO ha vist millorar-ne la qualitat de vida. Així, és norma general veure penjat un retrat de l'Agha Khan, el gran valedor dels habitants del Pamir, en qualsevol menjador d'una casa local.

*La batuda del blat
en una vila del Pamir.*

EL CORREDOR DEL WAKHAN ÉS A L'AFGANISTAN. ÉS UN BRAÇ ESTRET DE TERRA QUE SEPARA EL TADJIKISTAN I EL PAKISTAN, A MÉS DE DUES DE LES GRANS SERRALADES DE LA TERRA: EL PAMIR I L'HINDU KUSH. ÉS UN CORREDOR SITUAT A UNA MITJANA DE 2.800 M D'ALTURA, D'UNS 200 KM DE LLARGADA I EN QUÈ LA PART MÉS ESTRETA ARRIBA ALS 15 KM.

EL RIU PANJ

És el gran mestre de cerimònies de la vall, que fa de frontera natural entre el Tadjikistan i l'Afganistan, d'amplada envejable, envoltat de grans roques, sorra, petites esteles verdes d'arbres asadollats, camps de blat, *kixlaks* o llogarets que es confonen amb el to entre terrós i grisós de la sorra de la riba, i es troba escortat pels contraforts, d'una banda, de la serralada del Xakhdara i, de l'altra, de l'Hindu Kush. El Panj neix amb aquest nom a la vila de Langar, on conflueixen els rius Pamir i Wakhan en un sol torrent d'aigua. *Panj* vol dir 'cinc' en llengua persa, ja que sempre s'ha considerat que són cinc les fonts de les

quals es nodreix el llit del riu. Al seu torn, es repeteix el mateix procés: quan el riu Panj conflueix amb el riu Vakhx en resulta un nou riu que es denomina Amu Dària, el famós Oxus de la tradició clàssica, les ribes del qual han vist fer-se i desfer-se imperis, i reis que hi han deixat la pell i els ossos.

ELS WAKHIS

Els habitants de la vall són víctimes de la distribució de fronteres entre els grans Estats, molt sovint capricioses i que divideixen pobles sencers. Aquest és el cas dels wakhis, el poble que viu a la vall del Wakhan, tant a la part tadjik com afganesa, però que també es troba dispers en territori del Pakistan i de la Xina. La llengua wakhi s'adscriu al grup lingüístic de les llengües del Pamir, que pertanyen a la branca oriental de les llengües iràniques. Per bé que la major part dels habitants de la vall parlen wakhi, la veritat és que hi ha algunes excepcions. Concretament, a Ryn, una vila situada a dos quilòmetres d'Ixkaixim i que és considerada una illa lingüística, ja que és l'únic lloc, a banda d'alguns parlants dispersos, on es parla l'ixkaixim.

L'agricultura tradicional és la base de la pobra economia de la vall.

IXKAIXIM

Ixkaixim és una petita població, capital de la regió al sud de Khorug (centre administratiu de la GBAO), situada a la riba del riu Panj, en un punt en què el riu gira en direcció nord. Aquí s'hi concentren algunes oficines d'organitzacions estrangeres que intenten donar suport logístic a la població local, i que desenvolupen programes de cooperació, com ara la cessió de microcrèdits per impulsar petits negocis. D'aquesta gestió, se n'ocupa Doro Kolondarov, un jove comptable nas-

NO ÉS CAP SECRET QUE EL PAMIR AMAGA TRESORS, MÉS ENLLÀ DE MUNTANYES I ROQUES, COM ARA SAFIRS, ROBINS, GRANATS, I TAMBÉ PEDRES SEMIPRECIOSES

cut a la vila de Daixt, a 8 km d'Ixkaixim, que sovint ha de recórrer cada un dels *kixlaks* repartits en els 120 km que separen Ixkaixim de Langar. En Doro m'explica justament el mateix del que es queixa tota la població de la vall. No hi ha cap sortida laboral possible, la gent ha de malviure amb les poques terres que cultiven, la duresa del terreny i les inclemències del temps fan que sigui

molt difícil poder passar l'hivern sense un subministrament addicional de farina, el qual es menja part dels ingressos familiars. Els darrers anys el preu dels cereals s'ha encarat estrepitosament, i mentre un sou arriba amb prou feines a 150 somoni (27 €), un sac de 50 kg de farina en costa 120.

Tot això és ben visible quan es passeja per la vall. L'estat de pobresa de la població es veu lleugerament atenuat pels ajuts dels emigrats a la que va ser durant anys la metròpoli de l'Àsia Central. Es pot dir que el noranta per cent dels joves, i no tan joves, que poden emigren a Moscou, Iekaterinburg, Krasnoiarsk i a altres ciutats russes, per tal de guanyar un sou digne amb què alimentar la família. Els nuclis familiars compten amb set o vuit membres de mitjana, cosa que explica les dificultats en què viuen.

Un exemple de supervivència és el de l'oncle d'en Doro, en Surkhob. És un bon element. Té l'aspecte d'un trinxeraire sortit d'un barri perifèric de qualsevol ciutat, però en Surkhob és un home de negocis, i dels bons. El negoci que li suposa més ingressos és el comerç de pedres precioses, que manté en el silenci més absolut, ja que qualsevol el podria traïr i denunciar, cosa que li representaria una bona colla

Tomba del mestre sufi, poeta i matemàtic Mubarak-i Wakhani (1839-1903) a la vila de Iamg.

d'anys a la garjola. No és cap secret que el Pamir amaga tresors, més enllà de muntanyes i roques, com ara safirs, robins, granats, i també pedres semiprecioses. El robí que en Surkhob m'ensenya, en un excés de confiança, és només un exemple del que s'hi pot trobar. L'única manera que té de col·locar el producte és en el mercat que cada dissabte es fa a Ixkaixim, a prop del pont que creua a l'Afganistan. És l'únic dia en què es permet als afganesos entrar en territori tadjik per tal que comerciïn amb la població local, i també és l'únic moment en què en Surkhob pot tirar endavant el seu negoci i desempallegar-se d'un gènere que li crema a les mans.

A banda de les pedres, en Surkhob té un magatzem on guarda tot de mercaderies. Un cop a la setmana en Surkhob puja al Niva del seu amic Alik, carregat amb diverses caixes d'ampolles de vodka, i, com si es tractés d'un mercader a l'om del seu camell, es dedica a recórrer les botigues dels *kixlaks*. La «ruta del vodka» és com en diu ell a aquest mercadeig. El marge que aconsegueix venent vodka amb prou feines arriba per cobrir les despeses de benzina. El resultat és un benefici de 20 somoní (5 €). «Benvinguts siguin, amb això en tinc prou per passar aquests dies.» De fet, és més del que pot guanyar en un dia en una feina qualsevol.

LA RUTA DE LA SEDA

El vodka ha deixat de banda una de les mercaderies que durant segles van creuar aquest territori: la seda. Justament per aquí passava un ramal de l'antiga Ruta de la Seda que, si l'haguéssim de jutjar per les restes que es poden trobar vora del camí entre Ixkaixim i Langar, va ser dels més importants. De fet, aquesta branca és coneguda com a la «ruta budista». El perquè el podeu trobar a la vila de Vrang, on sobre un turó es poden veure les restes d'una antiga *stupa* dels segles IV-VII dC i les balmes on els monjos meditaven. És ben conegut que la Ruta de la Seda no només va ser una ruta d'intercanvi exclusivament comercial. També s'hi van produir intercanvis de coneixements, entre els quals cal comptar els religiosos. És per això que en llocs com ara Vrang encara es conserven restes d'aquest passat.

A banda de l'*stupa* de Vrang, a la vall encara es mantenen dempeus restes arqueològiques que ens fan adonar de la importància geoestratègica d'aquesta regió. La majoria d'aquests monu-

Petròglif que representa un grup de caçadors a cavall darrere un isard. S'hi barregen inscripcions en grafia àrab i ciríl·lica.

ments històrics daten del període de l'imperi Kuixan. A la vila de Namadgut, a 17 km d'Ixkaxim, s'aixeca la fortalesa de Kakhkaha, que és potser el millor exemple de construcció militar conservat en tota la vall, datada entre els segles III aC i VII dC. El seu estat d'abandonament és notori. Una part del turó on s'erigeix la ciutadella és ocupat per tropes frontereres de l'exèrcit tadjik, ja que la frontera natural amb l'Afganistan, el riu Panj, passa a tocar de la fortalesa.

Més endavant, també trobem fortaleeses enrunades, com la de Darxai, la de Zulkhomor al *kixlak* de Iamtxun, Umbuq al poble de Vrang, o la fortalesa de Ratm, a 5 km de Langar, la ubicació de la qual, sobre la conjunció dels rius Pamir i Wakhan, dona una idea de la rellevància estratègica que va tenir aquest punt de control en la ruta comercial que creuava la vall.

Precisament a Langar, a uns 3.100 m d'altura, dalt de la muntanya que domina el poble, dibuixats en roques granítiques, hi ha una de les restes arqueològiques més significatives: petròglifs. S'hi representen escenes de caça, caravanes, cavallers, mans, bèsties, etc. Els més antics daten de l'època de bronze, entre els segles V i I aC, els quals es barregen amb d'altres més moderns, de l'edat mitjana, així com també amb el rastre del vandalisme dels darrers anys. Una de les figures més curioses que s'hi troben representades són els rubob. El rubob és un instrument de corda, semblant a una guitarra, que es coneix no només al Tadjikistan, sinó també en països veïns, com

l'Afganistan o el Pakistan. Segons la tradició del folklore del Pamir, es creu que és la personificació de l'ésser humà, ja que el rubob té forma de persona. Es calcula que hi ha un total de sis mil petròglifs a tot el Tadjikistan, però una bona mostra són els que es troben a Langar.

CREENCES

Un element característic a tota la vall del Wakhan són els *mazars*, llocs sagrats de culte de l'islam on hi ha enterrada una persona santa. En el cas del Pamir, els *mazars* són força peculiars i una clara mostra del sincretisme de les tradicions del Pamir i la religió musulmana. La presència cons-

*Mazar, a la vila de Zugvand.
Detall del mazar de la vila de Darxai.*

tant de banyes d'isards n'és una mostra. Segons la tradició, les banyes i la pell d'isard duen felicitat a una casa, ja que es considera que l'isard és a prop dels àngels, guardes i protectors de les persones. A més, són un símbol de puresa i llibertat. Així, a tots els *mazars* s'hi poden trobar aquests trofeus de caça. A més, es creu que els amulets fets amb banyes d'isard protegeixen contra les malalties.

D'altra banda, l'ismaïlisme, la branca de l'islam xiïta que professa la major part de la població de la vall, aquí està impregnat per una forta influència preislàmica i sufí, el vessant místic musulmà. A la vila de Iamg hi ha el museu i la

tomba d'un mestre sufí venerat a la vall, no només per les seves ensenyances, sinó també per la seva obra poètica, estudis matemàtics i astronòmics. Mubarak-i Wakhani (1839-1903), de formació autodidacta, feia ell mateix el paper i la tinta amb els quals va redactar els seus poemes i els tractats de filosofia i matemàtiques. També va establir un calendari per calcular l'arribada de l'equinocci de primavera, el que en el món iranià es coneix com a *Nowrus*, l'any nou persa.

XIR TXAI I L'HOSPITALITAT

La beguda que dóna sabor a la vall del Wakhan i a la resta del Pamir és el xir txai, te negre calent barrejat amb llet, sal i mantega, el qual respon a la dita: «¿Si no beus xir txai, d'on trauràs les for-

Una nena del Pamir.

Sostre amb els quatre quadrats, típic de la casa tradicional del Pamir.

ces?», d'aquí que es pugui considerar la beguda nacional del Pamir –d'altra banda una especialitat molt semblant a altres beuratges de pobles que viuen en zones d'alta muntanya de l'Àsia-. De fet, forma part del ritual de l'hospitalitat, un concepte que els habitants de la vall, els wakhis, tenen ben present i que està integrat sense calçador en la seva cosmologia. L'hospitalitat sempre va acompanyada d'un ample somriure de benvinguda. No hi ha present més gran que l'arribada d'un foraster. Al moment, el ritme de tota la casa es capgira en una tamborinada d'anades i vingudes, de plats que corren amunt i avall plens del menjar que hi ha al rebost, de mirades innocents del menuts palplantats davant del convidat mentre s'eixuguen els mocs, de les dones que sempre en un segon pla es mostren afables i servicials i que escolten els relats del convidat de terres llunyanes que els fa somniar en territoris desconeguts i tradicions alienes, com si es tracessin de contes màgics i exòtics.

LA CASA TRADICIONAL DEL PAMIR

Es tracta d'un espai carregat de simbologia en el qual s'entrecreuen elements que representen el culte pagà a la naturalesa, l'antiga religió zoroastriana i l'actual, la islàmica. Es construeix amb maons de tova, bigues de fusta, té un sol pis, de planta rectangular, amb la porta situada generalment en un extrem. La formen tres espais diferents que representen els tres regnes de la naturalesa: l'animal,

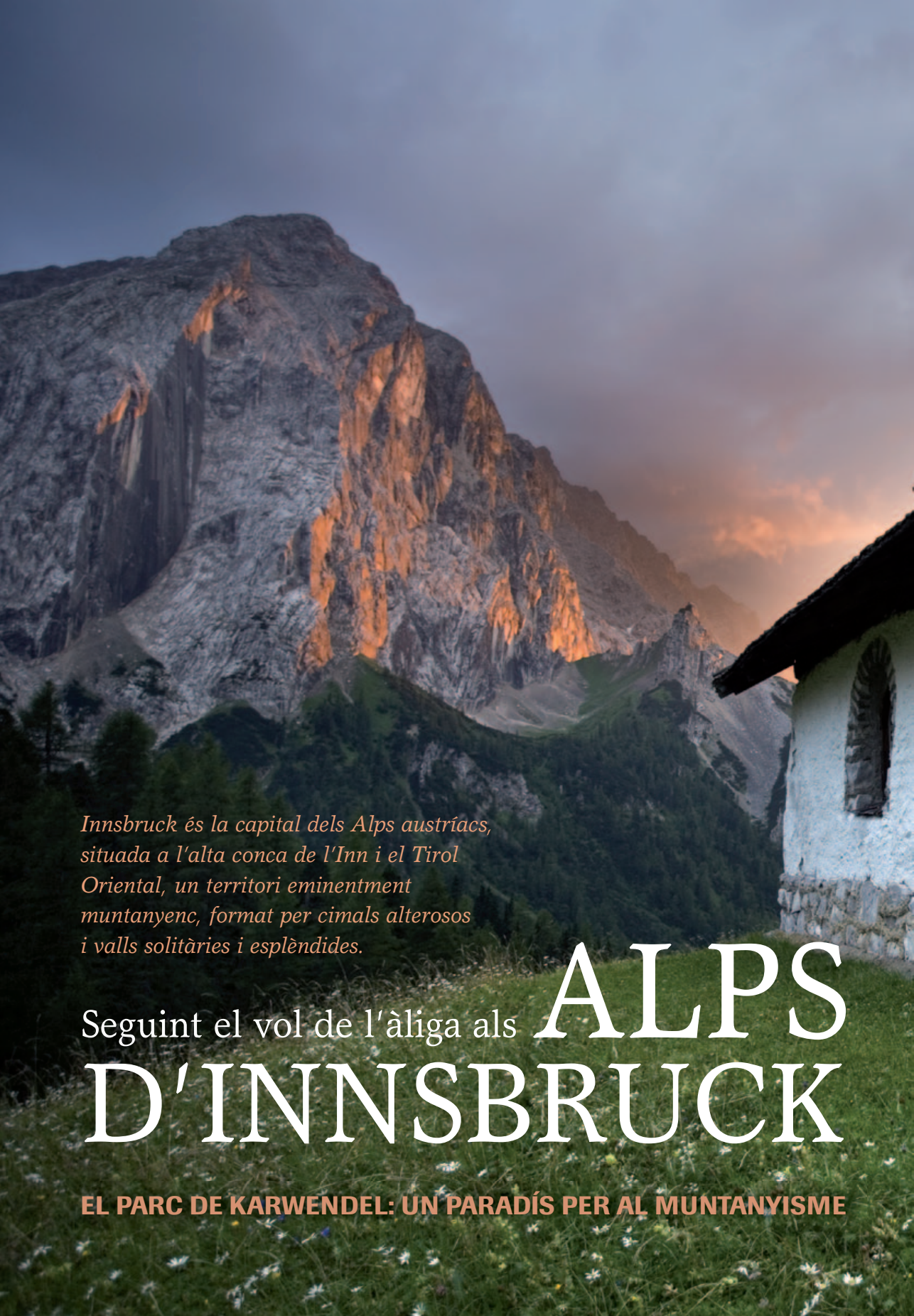

el vegetal i el mineral. Només creuar la porta hi ha una estança allargada i estreta, que serveix com a rebedor i estança d'estiu. En aquesta habitació hi ha una porta que duu fins a la sala més gran, que es fa servir com a lloc de reunió familiar, menjador, espai per a festes, dormitori d'hivern, cuina, etc. L'entrada a aquesta cambra acostuma a ser estreta i flanquejada per lleixes. Al voltant d'aquesta sala hi ha cinc columnes, que, a banda de representar els cinc pilars de l'islam, cadascuna simbolitza un membre de la família de Mahoma. La columna situada enfront i a la dreta de l'entrada simbolitza el profeta; a l'esquerra en diagonal des de l'entrada s'aixeca la que representa Alí, cosí i gendre del profeta; a la dreta hi ha la columna de Fàtima, filla de Mahoma; i les dues darreres, les quals fan de suport a l'arc d'entrada a la sala principal, representen Hassan i Hussein, dos dels tres fills de Fàtima i Alí. Al mig de la sala, al sostre, hi ha una obertura que s'utilitza com a xemeneia i que permet l'entrada de llum. Està formada per una estructura de quatre quadrats sobreposats, cada un dels quals simbolitza un element: la terra, l'aigua, el foc i, el darrer, l'aire, que seria el primer que rep els rajos del sol. Malgrat la senzillesa de l'espai, el convidat hi té sempre un lloc reservat i d'honor.

Font d'aigua mineral a la vila de Xirguin.

LES AIGÜES TERMALS

Fa relativament poc temps que els habitants de la regió han començat a treure profit turístic del potencial que ofereix la vall. Un d'aquests són les fonts d'aigües termals i minerals. Molts tadjiks, en època soviètica, anaven a descansar als balnearis del Caucas nord o de Geòrgia, sense saber que a prop de casa comptaven amb aigües termals, per bé que no hi havia una infraestructura en condicions. Aquest és el cas de la vila de Xirguin o la font de Bibi Fàtima, a 7 km al nord del *kixlak* de Iamtxun. El que abans eren unes fonts d'aigua termal que rajaven directament de la roca, ara s'han convertit en dues piscines cobertes, per a homes i per a dones. L'aigua, que brolla contínuament a una temperatura de 43 °C, no només és un complement perfecte per als pacients de malalties urològiques, sinó que, a més, segons les creences populars, és un espai sagrat: es creu que l'aigua ajuda a les dones amb problemes de fertilitat a què puguin quedar-se en estat. El cert és que és un lloc perfecte per fer un bon descans i restaurar l'estat físic abans d'emprendre el camí de tornada.

*Innsbruck és la capital dels Alps austríacs,
situada a l'alta conca de l'Inn i el Tirol
Oriental, un territori eminentment
muntanyenc, format per cimals alterosos
i valls solitàries i esplèndides.*

Seguint el vol de l'àliga als **ALPS** **D'INNSBRUCK**

EL PARC DE KARWENDEL: UN PARADÍS PER AL MUNTANYISME

Per **Ferran Alexandri**
Fotografies de **Roger Rovira**

*L'ermita de Hallerangeralm,
amb el cim de Lafatscher
(2.636 m) al fons, en el
camí de l'Àliga.*

Innsbruck

REFLEXOS DAURATS A LA CAPITAL DELS ALPS

Innsbruck és la capital del *land* del Tirol, situada a la vall de l'Inn, del qual rep el nom, entre el Karwendel, al nord, i els Alps Stubai i Tuxen, al sud, coneguda avui dia com un important centre turístic d'esports d'hivern. El territori és prou accidentat, format per cims i valls aïllades, que desenboquen a la conca de l'Inn.

Àustria és un país de vuit milions d'habitants. Innsbruck és una ciutat de muntanya de sols 130.000 habitants, preciosa, tranquil·la, neta, sense soroll ni embossos, que encara no està massificada. ¡Quanta diferència amb les viles dels nostres Pirineus!

Posseeix una catedral d'estil barroc (reconstruïda després de la destrucció de la Segona Guerra Mundial), que destaca pel tipus de pedra que recorda el travertí; però sobretot, perquè llueix un preciosisme en les pintures del sostre pla, que fan l'efecte òptic de les cúpules. Al centre de la ciutat hi ha cases destacables dels segles XIII i XIV, com ara la casa més antiga de la ciutat, on al davant mateix hi ha el famós monument a la revolució de 1809. O bé l'edifici Heblinghaus, una majestuosa casa d'estil rococó enfront de la Teulada d'Or, que dóna un aire senyorial al nucli central de la ciutat, mesclat amb el bull-bull dels bars, restaurants i botigues d'aquests carrers pea-

*La Teulada d'Or
(Goldenes Dachl).*

La sala dels Gegants (Riesensaal) al palau imperial d'Innsbruck.

El tramvia, el transport principal de la ciutat. A la pàgina anterior, a dalt, l'emblema de la família Egger, al casc antic.
A sota: El monument a la revolució de 1809.

tonals. L'estructura principal d'aquesta casa és del segle xv, però la decoració rococó de la façana prové de mitjan segle xviii.

Però el més conegut de la ciutat d'Innsbruck és la Teulada d'Or (*Goldenes Dachl*), el símbol arquitectònic més famós de la vila, ubicada en el barri gòtic i casc antic. Aquest edifici està recobert amb 2.600 teules de coure daurades al foc amb 12 kg d'or. Fou fet construir per l'emperador Maximilià I, a la mateixa casa i residència de l'arxiduc Frederic IV, quan va contraure matrimoni amb Blanca Maria Sforza de Milà l'any 1494. És un mirador de luxe, on el monarca tenia el costum de sortir-hi en el decurs de les festes i desfilades. Innsbruck va ser la ciutat preferida dels Habsburg (un llinatge que detingué ininterrompudament el solí imperial des del 1452 fins al 1918), que van convertir aquesta ciutat en un centre de moda, amb una esplendor que encara avui dia el visitant pot copsar manifestament.

Encara més reflexos daurats s'observen a la sala dels Gegants (*Riesensaal*) del palau imperial d'Innsbruck, seu dels emperadors austríacs i dels sobirans del Tirol. Fou l'arxiduc Siegmund der Münzreiche, comte del Tirol, qui va fer construir aquesta fortalesa, que el seu successor, Maximilià I, va ampliar substancialment. Amb l'emperadriu Maria Teresa va adoptar l'estil barroc tardà actual. En aquesta sala es poden veure els retrats de l'emperadriu, el seu espòs i els seus fills. El sostre, d'una bellesa sublim, mostra pintures alegòriques a la història d'aquest país, que es poden observar amb força detall reflectides als miralls situats al terra de la sala.

Més reflexos d'or es mostren en els emblemes familiars dels carrers de les cases del barri antic d'Innsbruck. Penjats a les façanes de les cases, de les botigues, ens indiquen bellament els senyals distintius d'aquelles famílies que no pertanyien a la noblesa, però que representen una mostra viva dels gremis i els oficis.

LA VIA FERRADA D'INNSBRUCK (INNSBRUCKER KLETTERSTEIG)

Però som a la capital dels Alps, en una ciutat que, a més de tenir un passat històric reial, i de ser una metròpolis meravellosa, és també una ciutat de muntanya. I això és el que volem destacar. Des dels altívols cims de la Nordkette, la gran serralada que s'aboca sobre la vall de l'Inn i la ciutat d'Innsbruck, la panoràmica és indescriptible, meravellosa, pura. Som a prop de la ciutat i al mateix temps en plena alta muntanya. És així, doncs, el camí que segueix la via ferrada d'Innsbruck, ubicada al Nordpark.

Per anar-hi se surt de l'estació de muntanya Hafelekar (2.269 m), a la qual hi haurem pujat amb el funicular i el telefèric d'Innsbruck (*Nordkettenbahnen*). L'estació d'aquest funicular ha estat dissenyada per l'arquitecta iraquiana Zaha Hadid l'any 2007, i és un bon exemple de l'arquitectura contemporània en aquesta mena de transports de muntanya.

La llarga ruta d'aquesta ferrada ens duu a set cims de muntanya abans d'arribar al mític coll de Frau-Hitt. I és que la ferrada d'Innsbruck té una longitud de 3.300 m i un grau de dificultat mitjà, tot i que ha estat considerada com una de les ru-

tes alpines més exigents per a l'excursionisme convencional.

Aquesta via ferrada ha estat sanejada recentment pels guies de muntanya de l'Escola Alpina d'Innsbruck (*Alpainschule Innsbruck-ASI*) i pels equips de rescat de la ciutat d'Innsbruck. Han estat renovats més de la meitat dels 2.200 m de cables d'acer i els ancoratges que l'equipen, de manera que podem dir que és una ruta ben segura i en condicions excel·lents, tant d'equipaments com de qualitat de roca.

A dalt dels cimals, resseguim la carena per passos de cavall i talls escarpats a banda i banda. El que més emociona no és la mateixa via, ni el seu grau de dificultat, sinó el paisatge. El paisatge és immens, incomparable, net. Tot i que és un camí freqüentat i famós, és difícil de trobar una massificació d'excursionistes i d'escaladors en aquesta regió dels Alps. I això és molt important.

Moltes parets d'aquesta via són ben dretes i amb un pati sensacional, amb vistes sempre a la ciutat d'Innsbruck per un costat, petitíssima, i barrancs i espadats per l'altre costat, amb vistes a les muntanyes de Gleirsch-Halltal-Kette, a l'Alpenpark Karwendel, i a les muntanyes de Baviera, que fan frontera amb Alemanya.

Ens posem els arnesos i comencem a pujar la via ferrada d'Innsbruck; comencem en una paret vertical lleugerament extraplomada, i seguim carenant pels esglons i el cable. Arribarem fins al cim Kaminspitze (2.435 m).

La durada de la via ferrada és de tot el dia, amb retorn pel camí de Schmidhubersteig, que es pren des del coll de Frau Hitt (2.270 m) fins al funicular a l'estació de Seegrube (1905 m). Tot i així, si no volem fer la via ferrada completament, podem abandonar en qualsevol moment i desfer el camí.

Molts excursionistes parteixen d'Innsbruck per fer una matinal només fins a Kaminspitze (2.435 m), que dura unes tres hores entre anar i tornar, per ser a la ciutat a l'hora de dinar.

El funicular, i després el telefèric d'Innsbruck (Nordkettenbahnen), ens transporten al cim de la serralada en poc temps.

A hiker wearing a yellow t-shirt, a white helmet, and a backpack is climbing a steep, rocky mountain ridge. The hiker is using a steel cable for assistance. The background features a vast, rugged mountain landscape with steep slopes and distant peaks under a blue sky with scattered clouds.

*L'inici de la
via ferrada
d'Innsbruck
és molt aeri,
entre crestes
alteroses.*

LA NOVA RUTA DEL CAMÍ DE L'ÀLIGA (ADLERWEG)

Ens trobem al cor del parc alpí Karwendel, la zona protegida més gran del Tirol austríac. Els senders de gran recorregut ens duen a cabanes acollidores i refugis de muntanya idíllics, a boscos frondosos que mai han estat explotats per l'home i que han esdevingut el refugi d'una flora i d'una fauna extraordinàries.

L'Adlerweg (el camí de l'Àliga) és la nova i principal ruta de senderisme que travessa el Tirol. ¿Però quina ciutat ens permet d'arribar en menys de mitja hora des del seu centre històric fins a més de 2.300 m d'altitud per trobar aquestes muntanyes? Doncs això és Innsbruck, gràcies al nou funicular i telefèric de muntanya. Una de les rutes més boniques per la bellesa del paisatge, que a més a més travessa tot el Tirol, és, doncs, aquest *sender de l'Àliga*. El tram d'Innsbruck va des del cim de Hafelekar (2.334 m) fins al refugi de la Pfeisschütte a través del Goetheweg. És una ruta d'alta muntanya molt ben traçada i el camí està ben equipat en els trams que ho requereixen, però tot i així demana una

Seguint l'Adlerweg o camí de l'Àliga.

certa experiència i un bon estat físic.

Pugem novament amb els Nordkettenbahnen fins a la parada final del Hafelekar (2.289 m). Pugem al cim culminant, en 5 minuts, el Hafelekarspitze (2.334 m). Comencem a l'inci amb l'anomenat *Goetheweg* (que vol dir 'camí de Goethe', el camí imaginari que suposadament hauria fet Johann Wolfgang Goethe, el pensador i literat alemany). Aquesta part està considerada com la més espectacular i fascinant de l'Adlerweg. Des del cim de Hafelekar seguim fins al refugi Pfeisschütte (1.922 m) durant tres hores. Dinem en aquest refugi els primers plats típics del Tirol. Això és: una mena de patates amb suquet i un ou ferrat per sobre; evidentment a tots els refugis tenen cervesa, i a pressió, en gerres grosses. De fet, és com un hotelet. Després de dinar i reposar una estona inciem la marxa cap al refugi Hallerangeralm (unes cinc hores aproximadament).

Pel pas de Stempeljoch deixem la serralada de la Nordkette per dirigir-nos cap a la Gleirsch-

En vesprejar els isards surten per menjar herba.

Halltal-Kette, fins a enllaçar amb el llarg i exposat camí Wilde-Bande-Steig, que flanqueja a mitja falda de muntanya fins al coll de Lafatscher. És un pas difícil, una baixada per una tartera molt inclinada. No seria possible de baixar si no haguessin fet un camí a base de feixes de fusta i pneumàtics; quan arribem al final, sembla que haguem baixat per una paret vertical fent un vol d'àliga, per prosseguir el sender. Aquest camí planeja per la part mitjana de la muntanya d'una manera prou planera, però llargament fins que arriba al coll de Lafatscher (2.081 m). Semblava que no, però ha estat cansat arribar fins aquí. Baixem cap al refugi Hallerangeralm per una forta davallada. Entremig ens aturem per fotografiar alguns isards que en vesprejar surten al camí per menjar herba. Ens agafa la pluja forta en arribar al refugi previ al nostre, fet habitual ens aquests vespres de juliol, anomenat Hallerangerhaus.

En parar la pluja continuem fins al nostre refugi, on ens allotgem en un mas a part, amb dut-

xes i habitacions individuals. Hallerangeralm, amb l'espectacular mola muntanyosa de Speckkarspitze (2.504 m), és un lloc idíl·lic que convida a pujar aquests cims, plens de vies d'escalada o ferrades, però també senders per pujar-hi a peu. Els llits són netíssims, amb funda nòrdica i coixí, com un hotel. Sopem productes típics del Tirol, entre el quals tastem la primera xucrut. En acabar de sopar, com ja és corrent en aquest país, fem dues rondes d'aiguardents. La jornada ha estat llarguíssima i dura. Som als Alps, i això vol dir camins llargs, pujades llargues però suaus; parets impressionants, blocs calcaris immensos.

ELS REFUGIS ALPINS

El parc natural alpí de Karwendel ofereix la possibilitat de fer deu dies de marxa dormint cada dia en un refugi diferent. Però això només és possible de fer-ho a l'estiu, quan els refugis estan oberts, ja que la resta de la temporada la neu n'impedeix l'accés, i els refugis són tancats.

Els refugis de Karwendel són excel·lents. Estan molt ben equipats i la poca gent (o encara que n'hi hagi molta) es distribueix molt bé per l'es-

pai, en silenci, pausadament (alguns excursionistes només hi passen per dinar o per fer alguna cervesa). A dins de l'estatge no s'hi pot entrar amb les botes; s'han de deixar a l'entrada, on s'agafen unes sabatilles disposades en una prestatgeria segons la talla de cadascú. Tot està molt net. Impecable. El terra és impol·lut, de fusta o de rajola. Les cases que fan de refugi són típicament tiroleeses, que recorden els masos autosuficients, amb l'estable, el graner i el magatzem de llenya. El menjador és acollidor, el menjar excel·lent, ben preparat i elaborat. Les habitacions són mansardes comunitàries, habitacions de matrimoni o cambres individuals. No cal sac de dormir. A les habitacions hi ha un llit amb un bon matalàs, un edredó amb funda nòrdica i un bon coixí per dormir. Tot està net que sembla nou. De fet, és millor que molts hotels. La recepció i el personal són sempre molt amables i eficients.

UNA RUTA AMB BTT PER LA VALL DE HINTERAUTAL

Per acabar la ruta de l'Àliga, decidim canviar d'activitat i, després de fer una petita excursió a peu, farem una ruta de 15 km amb bicicleta de muntanya. De fet, tot el parc de Karwendel, i també els pobles del voltant d'Innsbruck, ofereixen les millors rutes per a la pràctica de BTT.

No cal sortir gaire d'hora perquè només farem una excursió fins al migdia. Esmorzem a Hallerangeralm a 2/4 de 9 del matí. A poc a poc, esplaïant-nos amb el paisatge, baixem la vall per l'Adlerweg fins a la cabana Kastenalm (1.270 m). Per fer-ho més llarg i no arribar massa d'hora, fem una variant pel Lafastcher Hochleger. Tot i això, arribem a la cabana entre les dotze i la una, i aprofitem per remullar-nos els peus al riu Isar. Després anem cap a la formosa cabana Kastenalm, on prenem un refrigeri i piquem embotits

*Inici de la ruta de BTT
per la vall d'Hinterautal.*

*El marcòlic vermell (Lilium martagon)
és una flor molt present al parc de
Karwendel.*

típics. Aquí no hi ha servei de restaurant, només embotits, pa i pastissos, i begudes.

A les 2 del migdia ens vénen a buscar els reforços: la Silvana i el Manfred amb les bicicletes tot terreny. Tots plegats, amb la motxilla a l'esquena, i damunt de la bici, davallarem per la vall de Hinterautal (que també també forma part de l'Adlerweg) fins al poble de Scharnitz (uns 15 km), a través d'una pista solitària i llarga, entre boscos, seguint la vall del riu Isar. Aquesta baixada amb bicicleta compensa l'esforç de tressar cims i valls, a través d'una ruta amb forts desnivells, perquè gairebé és tota de baixada, i durant uns 15 km, per gaudir d'allò més. A l'estiu és possible de fer aquests recorreguts amb bicicleta, quan la neu ha descobert els camins i deixa a la vista prats verds i boscos frondosos i un

riu al mig, un espectacular i increïble paisatge alpí. Aquest descens és únic, fàcil, plaent.

Per a aquells a qui agrada la bicicleta de muntanya, Innsbruck i els sus pobles satisfan plenament aquest desig de muntanya amb rodes: més 115 km de rutes especials, situades entre 600 i 2.250 m d'altitud, amb rutes de diferents graus de dificultat, són molt apreciades. Hi ha diverses empreses que lloguen bicicletes.

Avui també ha estat un dia cansat, sobretot per el calor i perquè aquestes valls i muntanyes, tot i que no arriben als 3.000 m, són llargues i de desnivells molt forts. És verament un paisatge alpí. No recorda el nostre Pirineu. Aquí tot són moles i muntanyams colossals. Els camins senyalitzats són llargs, feixucs de fer en hores de sol, però molt macos i esplèndids de paisatge.

Excursió i mapa de Montserrat

Per **Rosa Anna Felip**

Aquest article transcriu i comenta una excursió a Montserrat l'any 1879, publicada en el Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana. Apareix l'itinerari al mapa de la muntanya, a cura de Joaquim Carrera.

NOTES ENTORN D'UNA EXCURSIÓ A LA MUNTANYA NEVADA DE MONTSERRAT EL DESEMBRE DE 1879

A una institució més que centenària dedicada a l'excursionisme li cal tenir mapes propis o aliens per les seves activitats ordinàries, d'aquesta manera les excursions van acompanyades de mapes, previs per preparar-les i posteriors per explicar-les.

El mapa de la *Muntanya de Montserrat* reproduït en aquestes pàgines és el primer que s'incorpora a una de les publicacions periòdiques de les societats antecessores del Centre Excursionista de Catalunya en aquest cas al Butlletí de la Associació d'Excursions Catalana (AEC); i no és casual que acompanyi la ressenya d'una excursió a Montserrat, destí prioritari del moviment excursionista des dels inicis.

D'antuvi la muntanya de Montserrat ha estat un indret privilegiat dins de Catalunya, motiu pel qual ha estat profusament representada; a tall d'exemple la imatge de la muntanya, té l'interès de mostrar Sant Jeroni en el lloc preeminent del conjunt, és el de major altitud, però en aquest cas hom pot apreciar com l'entrada nº 2 de la llegenda queda per sobre fins i tot de l'àngel, que possiblement amb serra d'or, perfila Montserrat, el gravat forma part d'un atlas de 1707¹.

Retornant a la excursió de finals del segle XIX. De la ressenya en transcrivim una part: el comen-

çament en el qual s'explica el motiu de l'excursió i el desenvolupament d'un dels tres dies que va durar. Una altra ressenya de la mateixa excursió la trobem a la *Revista Marítima*² en aquest cas en castellà i sense cap il·lustració.

Del desenvolupament de l'excursió només cal comentar que el dia 7 de desembre els expedicionaris l'inicien a Collbató i visiten les coves de la muntanya i prenen mesures de temperatura i humitat en els diferents indrets pels que passen especialment les coves; aquestes es publiquen a la fi de la ressenya; el dia 8 és el que transcrivim i el dia 9 i darrer només Ramon Arabia i Josep Ricart i Giralt el completen, i el dediquen a visitar el monestir de Montserrat.

Com es pot llegir en l'explicació de Miquel Utrillo els expedicionaris de la Catalana coincidiren amb dos socis de la Associació Catalanista d'Excursions Científiques aquests darrers pugen a Montserrat i després a Sant Jeroni amb la finalitat de treure vistes; la Catalanista també publicà al seu butlletí *L'Excursionista*³ una petita nota en la qual es dona notícia de la finalitat de la seva excursió i també de la finalitat que dugué als socis de la Catalana fins a Sant Jeroni. En aquesta nota es refereix una situació habitual, malgrat la cordial rivalitat entre les dues associacions excursionistes, alguns dels expedicionaris de la Catalana també eren socis de la Catalanista, en aquest cas Àlvar Veraguer i Josep Ricart.

Com es pot llegir al començament de la transcripció, l'excursió de la Catalana tenia per objectiu

MONTANYA DE MONTSERRAT

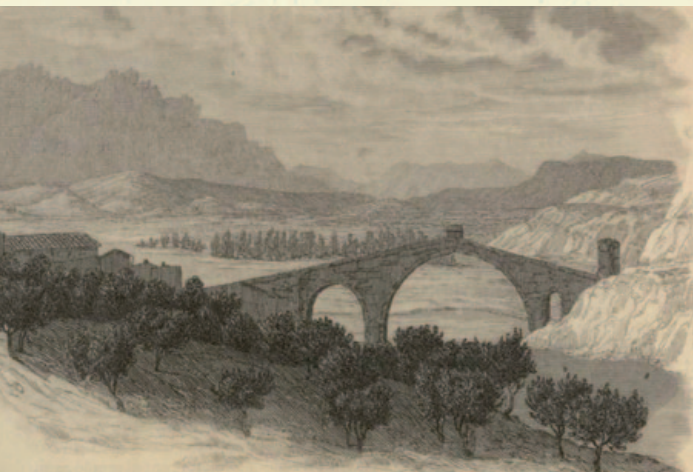

LLEGENDA DEL PLANO.

Itinerari seguit p'els excursionistas:

- 1) Covas. 2) La Bateria. 3) St Miquel.
- 4) Monastir. 5) Dressera. 6) Santa Anna.
- 7) Plá dels escursons. 8) Barraca ahont
està col·locat lo thermómetro. 9) Mirador
de Sant Geroni. 10) Estret de Gibraltar.
- 11) Las ermitas. 12) Las flautas.

Reproducció del mapa
original de l'enginyer
Joaquim Carrera, que
el donà a la Catalana.

Pont del Diable, amb el massís de Montserrat a la llunyania, publicat junt amb la ressenya, lloc de pas de l'excursió.

permanent al cim de Sant Jeroni de Montserrat, i aquesta és la tasca que duren a terme el dia 8 de desembre de 1879. Els expedicionaris que comencen l'excursió són Ramon Arabia, Josep Ricart i Giral, Àlvar Verdaguer, Pere Clapés, Eudald Canibell i Miquel Utrillo; dels quals Canibell i Verdaguer no participen en l'excursió d'aquell dia per malaltia del primer. La resta dels expedicionaris juntament amb un manyà instal·laren el termòmetre a Sant Jeroni tal i com tenien previst. En aquesta excursió, que s'emmarca en un ambiciós pla per a l'estudi de la climatologia del país i per contribuir a la millora d'activitats com la agricultura o la navegació, la Catalana col·locà el primer dels tres termòmetres previstos, i van quedar com a responsables de la recollida regular de les dades els socis delegats Ursul, Gran i Bacarisses que els obligaria a pujar sovint fins a Sant Jeroni amb les dificultats que l'ascensió comportava. Els altres dos s'instal·larien més tard a Monistrol de Montserrat i Santa Fe de Montseny, les dades d'aquests tres termòmetres es publicaven regularment en els butlletins.

La ressenya d'aquesta excursió té l'interès afegit d'anar acompanyada del primer mapa que apareix en una publicació periòdica d'una institució excursionista del país, i inclou en el mateix l'itinerari seguit pels participants.

L'autor del mapa *Muntanya de Montserrat* era Joaquim Carrera, apareix en el primer llistat de socis de la Catalana⁴ com soci resident a Barcelona i enginyer de professió. Carrera no va participar en l'ascensió per col·locar el termòmetre, però havia visitat la muntanya per mesurar diferents altituds al llarg de l'estiu de 1879 moment en el que possiblement es dibuixa el mapa al que més tard s'afegeix l'itinerari.

El mapa original és manuscrit a dos tints sobre paper i a escala aproximada de 1:25.000, mesura 19'5 cm d'ample per 25'5 cm d'alt, apareixen els 12 números de la llegenda que no trobem en el mateix

mapa, però que es van publicar al final de la ressenya. El mapa adjunt és còpia de l'original, no del publicat al butlletí, la llegenda és transcrita al peu del mapa i es correspon amb la publicada el 1880.

Els precedents d'aquest mapa els podem trobar en diferents publicacions a càrrec de Gaietà Cornet i Mas. Cornet va publicar un mapa de similars característiques, i de la mateixa zona a la seva guia *Tres dias en Montserrat* de 1858, es torna a publicar la guia corregida i augmentada al 1863⁵; a les dues edicions apareix el mateix mapa amb una llegenda de 27 entrades i en el que apareixen els corriols que unien les nombroses ermites de la muntanya. Aquest mapa publicat per Cornet és molt probablement la base del realitzat per Joaquim Carrera el 1879⁶. En Cornet reeditarà la guia al 1890 en la que també inclou un mapa topogràfic de la muntanya de Montserrat diferent al de les dues edicions precedents; el mapa abasta una àrea més àmplia alhora que perd claredat.

A banda de la ressenya publicada per la Catalana i l'interès que té per conèixer les activitats i inquietuds de la associació, cal fer notar la participació de Josep Ricart i Giral en aquesta excursió en concret, doncs aquest marí, en aquell moment director de l'Escola de Nàutica de Barcelona bastirà per encàrrec de la Catalanista i sota els auspicis de Eusebi Güell i Bacigalupi la coneguda *Fulla d'Instrucció Geogràfica de Catalunya*⁷ publicada el 1881 amb la finalitat de ser distribuïda per tot el país. En el mapa de Catalunya que conté el full es prendrà com a meridià de referència 0°, el que passa per

Sant Jeroni, ja que considera que és a Sant Jeroni on s'instal·larà, en breu temps, un observatori que esdevindrà de referència per la cartografia de Catalunya i així ho comenta en el propi full on explica diferents elements del mapa:

La distància d'un punt a l'Ecuador comptada sobre un meridià se'n diu latitud i es compta en graus de 0 a 90 des de l'Ecuador als pols.

Per tenir un terme fix de comparació, totes les nacions adopten un primer meridià que generalment passa per un observatori. Espanya té el dels observatoris de Madrid i San Fernando, França té el de París i Anglaterra té el de Greenwich.

Creient que temps a venir Catalunya tindrà un observatori en el pic de Sant Jeroni de Montserrat, donada sa altitud i posició geogràfica, per tant nosaltres adoptarem per primer meridià el que passa pel dit pic de Sant Jeroni.

Longitud d'un punt és la distància del seu meridià en el primer meridià, comptada a l'Equador amb graus de 0 a 180 a llevant i ponent del primer meridià.

La longitud i la latitud d'un punt determinen la seva situació en la superfície de la Terra.

Altitud d'un punt sobre el nivell del mar és la longitud vertical comptada des de dit punt fins al pla, considerat prolongació del mar en sa superfície.

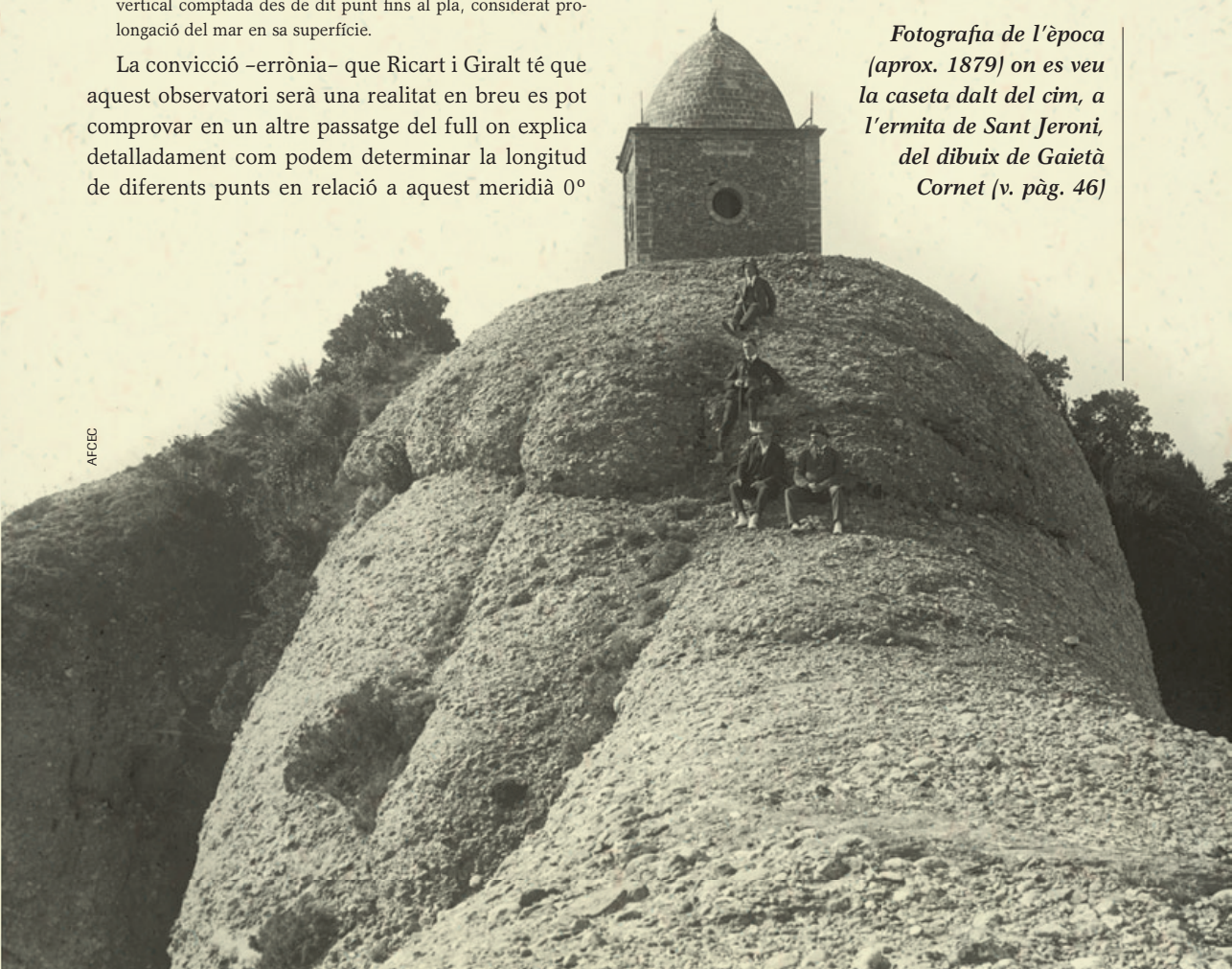
La convicció –errònia– que Ricart i Giralt té que aquest observatori serà una realitat en breu es pot comprovar en un altre passatge del full on explica detalladament com podem determinar la longitud de diferents punts en relació a aquest meridià 0°

que passa per Sant Jeroni, i com podem traslladar aquestes mesures de longitud a altres meridians de referència.

Per a reduir la longitud d'un punt referida al meridià de Sant Jeroni, a un altre meridià no hi ha més que sumar / restar les dues longituds segons siguin de igual / diferent denominació. Per exemple: reduir la longitud de Roses 1° 19' E de Sant Jeroni al meridià de Madrid. Com que Sant Jeroni també està a l'E de Madrid 5° 31', sumarem i tindrem que Roses està a 6° 50' al E de Madrid. Reduir la longitud de cap de Creus 1° 31' E de Sant Jeroni al meridià de París. Com que Sant Jeroni està a 0° 31' al O, de París, restarem las dues quantitats, i tindrem que el cap de Creus està a 4° 59' al E de París.

Per cloure, només vull comentar que amb la publicació del mapa de Montserrat s'inicia dins l'associacionisme excursionista el costum, que perdura fins avui al CEC, de posar a l'abast dels socis tota mena de mapes, no tan sols excursionistes, que puguin ser del seu interès.

*Fotografia de l'època
(aprox. 1879) on es veu
la caseta dalt del cim, a
l'ermita de Sant Jeroni,
del dibuix de Gaietà
Cornet (v. pàg. 46)*

EXCURSIÓ A MONTSERRAT

(DESEMBRE DE 1879)

Segons acord del 26 d'octubre proppassat, l'Associació d'Excursions Catalana acordà establir un número indeterminat de termòmetres de màxima i mínima en els punts de major importància per a la climatologia de la nostra terra, amb el propòsit d'iniciar aquest estudi tant important per a la descripció científica d'un país com per innumbrables aplicacions, ja a l'art del pagès, ja a la botànica, hidrografia i demés ciències que més o menys estudien la terra o la utilitat que d'ella es pot treure per a la vida del home. Al mateix temps es proposà, per a més endavant, la col·locació d'altres aparells, fins a aconseguir reunir una estreta malla d'estacions meteorològiques que estudiïn el temps, per a posar en un pervindre no molt llunyà a nostra estimada Catalunya, al nivell de les nacions més avançades en la via de la civilització (...)

*Ermita de Sant Jeroni i pic amb la caseta.
Dibuix de Gaietà Cornet⁸.*

Dia 8.—L'endemà, feta una lleugera col·lació, emprenguérem el camí de Sant Jeroni, los Srs. Arabia, Ricart, Clapés, un fadrí manyà galantment enviat pel consoci Sr. Pié, constructor de la gavia on havia de tancar-se el termometrògraf. En Verdaguer i en Canibell es quedaren en el monestir, l'últim per acabar de restablir-se i el primer pera cuidar-lo i per complir amb l'II-ltre. P. Abad com corresponia a l'Associació.

Eren les 7 h 39 del matí quan trobàrem el pal que marcava el límit del domini del convent, en publicar aquestes ratlles i en virtut de superior disposició, considerblement engrandit.

Als pocs passos, arribàvem a la font d'aigua corrompuda coneguda baix el nom de font de Coloms, a l'hora completament glaçada amb un gruix de 15 mil·límetres. La neu abundant i, en alguns indrets cobrint per complet els boixos: el glaç, fent parelles amb la neu, i la nombrosa i selecta col·lecció de caramells, que, penjant com estalactites de cristall, formaven per tot arreu la sanefa del rocam, donaven al paisatge tal aspecte que amb un xic de bona voluntat, podíem fer-nos la il·lusió que pujàvem per alguna congesta dels Alps. En lloc de petjar els viaranyes de nostre Montserrat. A la dreta se'ns mostrà el típic grup de roques anomenat pintorescament les Flautes i a l'esquerra un poc més tard, les arrunades parets de l'ermita de Santa Anna. Seguint sempre el torrent de Santa Maria, passàvem a las 9 h pel pla dels Eскурçons i a les 10 h 15 arribàvem a l'ermita de Sant Jeroni, terme de nostres afanys. Sense perdre temps examinàrem la localitat i pujàrem després al cim anomenat Santa Maria la més alta (a 1.227 metres sobre el nivell del mar, segons el Bureau des longitudes de París, mes, segons els càlculs i observacions fets en agost de 1878 pel nostre consoci, autor del adjunt plànol, el distingit enginyer D. Joaquim Carrera, a 1.241 m 50).

Des d'aquest enlairat mirador i sobre les feréstegues timbes, el vianant, en un dia serà com el que tinguérem la sort de trobar, passeja la vista sobre un incomparable panorama de serres i valls rius i mar, ciutats i pobles: escampades a totes direccions i en diferents distàncies veu les viles d'Igualada, Manresa, Tarrassa, Vilafranca, Molins de Rei, Martorell, Rubí i altres en llista interminable; per las planas, los rius Llobregat (al peu), Besòs (en segon terme) i Anoia i Cardoner estenen llurs argentades cintes i en el llunyà horitzó, banquant molts d'ells els seus mantells nevats s'albiren els cims del Net-hou (Maladeta), Mont Valier, Montcalm, Canigó, (Piri-

neus); Montsec (pr. de Lleida) Montblanc, monts de Berga, d'Olot, Sant Llorenç de Munt (al davant, E), Montseny, Montgat, Tibidabo, Sant Pere Màrtir, d'Iguallada, Alt Aragó, Moncayo, i molt i molts d'altres.

Tot contemplant amb admiració aquell meravellós espectacle, no poguérem menys que recordar que en aquell alt mirador, es verificà la medicació d'alguns angles per determinar la distància de Dunkerque a Barcelona, que devia servir per buscar el valor del metro. Començà tal empresa, per encàrrec del govern francès primer Mechain, i després Biot i Aragó, que la continuaren fins a Formentera; serviren de punts de mira des del Montserrat, Morella, Montagut, Pinód, Rodo i castell de Mates, que a llur torn es comunicaven amb altres i enllaçaven així en científic nus, a dues comarques germanes, a les hores, per efecte de les humanes ambicions, estaven en sangonenta guerra.

Satisfet el nostre anhel baixàrem, i despatxades en breus moments les costelles i demés viandes que ens havia preparat entretant en Bacarissas, a qui trobàrem ja esperant-nos en arribar a la barraca, començàrem els preparatius per col·locar en lloc convenient el primer termòmetre de max. i mín. El morter es glassava instantàniament al contacte de l'aire, cosa que dificultà molt la instal·lació, quedant per fi acabada amb tota felicitat, a les 2 h 40 de la tarda. El termometrògraf és de Six i Bellani, regalat pel director de la «Crónica científica» i quedà col·locat NNW, a 2 m 15 d'alçada sobre terra, adossat a la paret de la barraca i dins una reforçada gàbia de ferro, pintada de vermell, amb una placa de porcel·lana en què consta el nom de la nostra Associació i la data de l'acord. No ens atrevírem a deixar-lo a l'aire lliure i en el cim o mirador, puig que altres obres de més aguant, que hi havia, han estat destruïdes pel sol gust de fer mal: donats aqueixos inconvenients, que deuriem avergonyir-nos, podem dir que el termòmetre quedà col·locat, sino bé, al menys malament possible. Tres socis delegats queden encarregats de fer les observacions (els Srs. Ursul, Gran i Bacarissas) i no dubtem que es venceran totes les dificultats per a publicar-les amb regularitat cada 10 dies, com és l'intent de l'Associació.

Realitzat el principal objecte de l'excursió començà la baixada a les 2 h 45, despedint-nos abans amistosament dels Srs. Massó i Mariezcurrena que arribaven a l'hora per treure vistes; en ésser al pla dels Escurçons, en lloc de seguir el camí del matí per l'ermita de Santa Anna tirarem a la dreta pel camí de Trencabarrals o

albarada dels Castellans.

Després de relliscar no poques vegades a causa dels moltíssim glaç que la forta gelada del dia havia apilonat a les obagues, i d'haver admirat els preciosos punts de vista que ofereixen les revoltes del pintoresc camí (entre les quals digne és d'esmentar-se el típic estret de Gibraltar), arribàrem a Sant Miquel, i després al Monestir, emprenet la marxa. En Clapés, el fadrí manyà i l'infrascrit per la drecera de Monistrol, amb l'intent d'arribar a Barcelona la mateixa nit; com el sol ja jeia i la fosca era completa, el camí fou dificultós en extrem, i si després de tot arribàrem a la carretera, deu ésser perquè no n'hi ha d'altre, puix que cap de nosaltres el coneixia.

Arribats a l'estació del carril a las 8 h 10 de la nit, tinguérem tan sols el temps just de pujar al tren tot esbufegant per una hora i mitja de córrer, però contents per haver emprat tan bé el dia col·locant el primer instrument científic de la sèrie projectada per la nostra Associació, en el cim del més indicat dels turons catalans, fins ara verges de tals hostes, i tal volta iniciant amb aquest senzill acte una nova i més pràctica tendència en les associacions d'excursions, de positius i profitosos fruits per a la pàtria.

Miquel Utrillo Morlius

Text extractat i adaptat a l'ortografia del català actual de: UTRILLO Y MORLIUS, Miquel: «Excursió col·lectiva a Montserrat. Y col·locació del primer termómetro de máxima i mínima en lo cim de San Geroni. Los dias 7, 8 y 9 de diciembre de 1879», BAEC 15 (gener de 1880): 8-17.

¹AA van der, Pieter: Beschryving van Spanjen en Portugal. Leyden. 1707. Pàg. 100.

²RICART I GIRALT, Joseph: «Colocación del primer termómetro de máxima y mínima por la Asociación d'Excursions Catalana» dins Revista Marítima l'any III n° 31 (1879):475- 480 i (1880): 1-4.

³«Excursió a Montserrat los dias 7, 8 y 9 de diciembre de 1879» dins L'Excursionista l'any II n° 14 (1879): 168-169.

⁴Anuari de la Associació d'Excursions Catalana. Any primer. Barcelona (1881).

⁵CORNET Y MAS, Cayetano: Tres dias en Montserrat. Guia histórico descriptiva de todo cuanto contiene y encierra la montaña. Barcelona: Librería del Plus Ultra. 1863.

⁶MONTANER CARME: Mapes i cartògrafs a la Catalunya contemporània (1833-1941). Barcelona: Rafael Dalmau. Institut Cartogràfic de Catalunya, 2000.

⁷RICART I GIRALT, Joseph. Fulla d'instrucció geogràfica de Catalunya. Barcelona Associació Catalanista d'Excursions Científicas, 1881.

⁸CORNET Y MAS, Cayetano: (1893) 1863. Pàg. 322.

SOTA EL GEL D'ANDORRA

**Submarinisme hivernal
d'alta muntanya**

Per **Roger Rovira**

El repte de descobrir la natura sota el gel dels estanys d'alta muntanya, un nou esport d'aventura molt estimulant que es pot practicar a la vall d'Ordino.

Cada vegada hi ha més disciplines que ens permeten aproximar-nos a la muntanya a la recerca de noves sensacions. Per terra, per aire i també sota el gel, en un estany d'alta muntanya, cosa que inverteix el sentit habitual d'observació. I és que trobar-se a sota i no a sobre, dintre i no pas a fora de la capa de gel que cobreix la superfície de l'aigua, constitueix un repte ben insòlit.

Però evidentment, tot això no es pot fer de qualsevol manera. Es necessita l'ajuda de guies experts com els que podem trobar a l'empresa Diving Andorra. Cal tenir en compte que desorientar-se sota l'aigua no és difícil a causa de la manca de referències visuals i per una visibilitat que no supera el vuit metres. També és imprescindible l'ús d'un material específic d'aigües fredes, format per uns reguladors especials i, sobretot, pel

neoprè sec, essencial per aïllar-se de la temperatura extrema de l'aigua, que sol arribar als -2°C .

CAPBUSSAMET A LA BASSA DE LA CANALETA

Un lloc ideal per a una primera experiència és la bassa de la Canaleta. Amb 12 metres de fondària màxima, és una bassa semiartificial que s'utilitza per a la irrigació de neu artificial. Les seves dimensions i la infraestructura que l'envolta fan que sigui un lloc immillorable per realitzar batejos sota el gel.

Un cop equipats amb tots els estris necessaris els monitors Raül Baró i Hèctor Encuentra, de Diving Andorra, donen les darreres instruccions als participants. Cal tenir ben clar quins són els signes bàsics de comunicació sota l'aigua i com cal actuar davant d'un problema. El camí fins al

forat d'entrada a les profunditats de l'estany esdevé una imatge sorprenent. Una colla de persones profusament equipades amb els estris d'immersió enmig d'un paisatge de muntanyes nevades. I finalment, l'hora de la veritat, seure al marge de la perforació del gel amb les cames dins de l'aigua gèlida i fosca per deixar-se caure vencent els instints més bàsics de supervivència.

De sobte, un món tot nou, de llum tènue i de sostre translúcid, on queden atrapades les bombolles d'aire expulsades pels reguladors dels submarinistes. Per als menys avesats, una segona decisió difícil, seguir al grup cap a l'interior del llac alhora que es perd de vista l'orifici d'entrada que ja no es retrobarà fins a uns 25 minuts més tard i després d'un recorregut d'uns 120 metres per l'interior de l'estany. Aviat, però, l'espectacular joc de llums farà oblidar aquests petits dubtes inicials i convertirà l'experiència en un passeig tranquil enmig d'un panorama inconcebible.

Als al·licients d'aquesta activitat cal sumar-hi l'aproximació. La bassa de la Canaleta és situada a 2.000 m d'alçada dins de l'estació d'esquí de Vallnord, a la vall d'Ordino-Arcalís. Per arribar-hi cal fer un descens amb esquís per una pista vermella o una curta ascensió amb raquetes de neu.

Qualsevol persona més gran de 14 anys, amb experiència o sense experiència pot participar en el Diving Andorra, i descobrir per primera vegada la sensació de fer submarinisme en aigües gèlides i sota una capa de glaç.

Per als més agosarats, també hi ha la possibilitat de practicar aquesta modalitat en altres estanys més alts i emblemàtics d'Andorra, com ara el Tristaina o el Cabana Sorda. En aquests casos la logística és complicada i és necessària la utilització d'un helicòpter, a causa a l'absència d'instal·lacions pels voltants dels llacs. En aquest cas, sí que cal posseir una titulació o bé haver fet el bateig a la bassa de la Canaleta, com a mínim.

Seure al marge de la perforació del gel amb les cames dins de l'aigua gèlida i fosca per deixar-se caure vencent els instints més bàsics de supervivència.

Les explicacions del monitor

Per submergir-nos sota el gel es duu un vestit sec, de manera que no ens mullem gens, llevat del cap i de les mans; tot i que les mans duen guants de neoprè, l'aigua hi entra. Per això us recomanem, que mentre estigueu fent el busseig, moveu els dits; tot i així, a la sortida de l'aigua, podeu patir manca de sensibilitat a les mans, per això cal anar acostumant les extremitats dins de l'aigua. El cap és necessari mullar-lo, perquè no s'entelin les ulleres, a causa de la diferència tèrmica. El cap s'aclimata de seguida al fred, però no és així amb les mans.

El vestit de submarinisme, com que és sec, s'infla amb una vàlvula, i això també serveix per al sistema de flotabilitat i també perquè no passem fred. Una mica d'aire entre el cos i el vestit de bany és el que ens ajudarà a no tenir gens de fred. El que interessa en aquesta mena d'immersions no és baixar a fons, a gran profunditat, sinó quedar-nos a sota del gel. Cal anar per sota del gel aletejant, sense anar cap al fons. Estem sempre a prop de la paret, de la roca.

ROGER ROVIRA

Si tenim cap problema d'angoixa a sota l'aigua, cal que dirigim la mirada cap al forat on hem entrat; això tranquil·litza molt i ens ajudarà a recuperar la calma. Cal respirar tranquil·lament sota l'aigua, no ens hem d'angoixar amb respiracions ràpides, això és dolent.

Cal tenir en compte alguns senyals indicatius que podem fer amb les mans per indicar que estem bé (fent el senyal d'Ok), però el dit amunt indica que hem de sortir. Aquí no hi ha terme mig: o estic bé o he de sor-

tir. Si us poseu nerviosos el millor és tancar els ulls i començar a respirar i a comptar a poc a poc. A sota de l'aigua tres segons poden ser eterns, però si estem amb els ulls tancats i comptant a poc a poc, la cosa és més suportable. Per respirar, penseu que porteu reguladors específics d'aigua freda. L'única pauta que cal tenir en respirar pel regulador és deixar anar l'aire.

Més informació:
www.divingandorra.com

La corona d'Aran. Travessia integral per les altes crestes de la Garona. Gran travessia en 22 etapes.

Jaume Llanes i Montserrat Timoneda.

Sua Edizioak (Guies muntanyenques), 2010.

Una insòlita travessia de les altes crestes de la Garona

Insòlit plantejament d'una guia pirinenca. Certament, hi ha pocs referents de publicacions de travessies per crestes dels nostres Pirineus. Louis Audoubert, amb la seva *Gran travessia del Pirineu* o Luis Alejos, en algunes de les seves publicacions, són els pocs antecedents que hi ha d'aquesta modalitat que permeten recórrer les muntanyes per la seva línia divisòria.

En un moment en què estan de moda les travessies per etapes, plantejar una travessia seguint la línia de cresta que encercla la capçalera de la Garona és si més no un nou enfocament d'aquest tipus d'activitat. Es descriu la travessia integral de la Corona d'Aran, que implica l'ascensió de 160 cims i més de 35.000 m de desnivell distribuïts en 22 etapes.

A més, si bé d'una bona part de l'itinerari hi ha publicat abundant material, hi ha una part de la travessia, allunyada de les grans alçades i dels cims més concorreguts, que aporta una informació que és molt útil per conèixer els racons més insòlits, solitaris, allunyats i altius de la Vall d'Aran.

Les descripcions de les crestes de cadascuna de les etapes es fan de manera que les podem fer seguint l'itinerari principal, o bé en excursions d'una sola jornada seguint itineraris circulars de dia amb sortida i arribada a un mateix punt. De cada etapa ens faciliten el desnivell, els horaris, la dificultat, els ràpels que cal fer, el material tècnic necessari i els refugis més propers. Les descripcions, tant de les aproximacions com de les mateixes crestes, són molt acurades i sovint ens donen informació sobre les vies d'escapament en cas de necessitat.

En definitiva és tracta d'un volum dedicat a muntanyencs experimentats que descobreix racons insòlits del nostre Pirineu i que podria esdevenir l'inici d'una nova tendència de plantejar-se les ascensions de les nostres muntanyes.

David Mengual

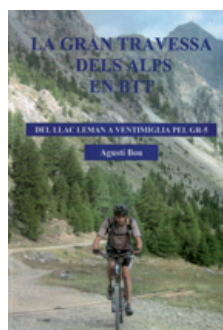

Les millors escalades de Lleida

Més de 1.800 vies d'escalada des de bloc fins a vies llargues a 21 zones d'escalada de les terres de ponent.

Lleida Climbs
Pete O'Donovan / Dani Andrada

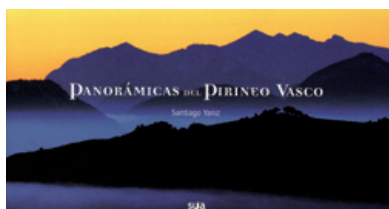
Autoedició. 2010.

Travessant els Alps amb BTT

Descripció d'una ruta exigent que requereix una bona preparació tant física com tècnica, en què moltes etapes superen desnivells considerables.

La gran travessa dels alps en BTT. Del Llac leman a Vintimiglia pel GR 5.
Agustí Bou i Maqueda.
Autoedició.

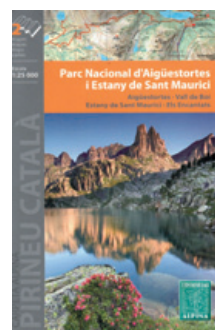

El Pirineu basc en imatges

La càmera del fotògraf descobreix un Pirineu basc excepcional, per mitjà d'un format horitzontal i panoràmic hereu de la visió cinematogràfica.

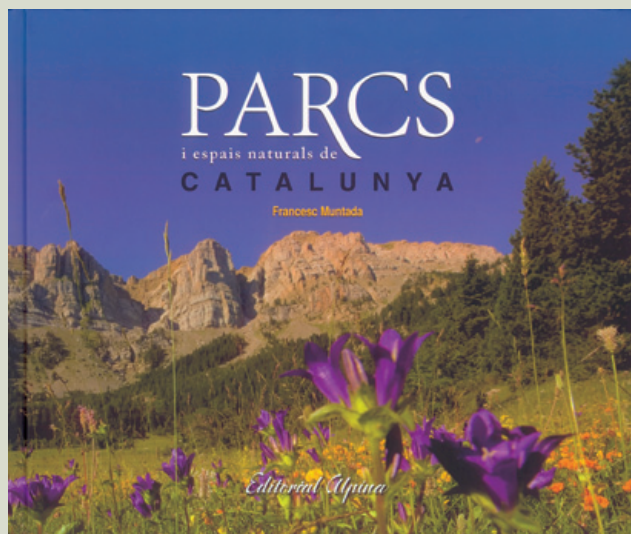
Panorámicas del Pirineu Vasco.
Santiago Yaniz.

Sua Edizioak, Bilbao, 2010.

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

Escala 1:25 000
Editorial Alpina, Granollers, 2010.

Parcs i espais naturals de Catalunya

Francesc Muntada.

Editorial Alpina (Gran Format), 2011.

Els espais naturals de Catalunya

Aquesta esplèndida obra de fotografia és el resultat de la passió de Francesc Muntada pel paisatge català. La passió per conèixer, per explorar, per descobrir la natura i el territori.

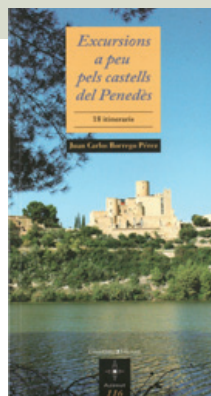
L'obra és també el resultat de moltes hores d'espera, de llargues caminades i de suportar les inclemències del temps.

Però també és una obra que reflecteix molt bé la capacitat d'emocionar, que mostra l'esplendor del paisatge en tots els seus moments, en les diverses hores dels dies i de les estacions de l'any. Un paisatge que, en definitiva, reflecteix la vida mateixa tal com és: bella, salvatge, aspra, radiant.

Els habitants de Catalunya tenim el privilegi de copsar aquestes emocions, que l'autor ens transmet des del punt de vista del seu objectiu.

Els parcs naturals, els espais protegits, són els paratges que conté aquest llibre: des dels aiguamolls de l'Empordà, passant per Aiguestortes, el cap de Creus, el Pedraforca, els Ports, Montserrat o fins a la zona volcànica de la Garrotxa, entre d'altres. Una obra que desperta, com diu l'autor, el desig de conèixer i descobrir la natura cada vegada més.

Ferran Alexandri

Per conèixer els castells del Penedès.

Una obra que combina tres activitats: una guia per llegir a casa, consultar davant d'un castell i usar durant una caminada.

Excursions a peu pels castells del Penedès.

Juan Carlos Borrego Pérez.

Cossetània Edicions, 2010 (Azimut, 116).

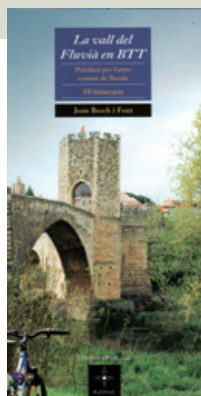
Gossos de muntanya

L'Elbrus i la Xatina, dos gossos, ens transmeten les sensacions que vivim a les muntanyes, capatades i narrades de forma natural instintiva.

Moviendo la cola

Josep M. Oliveras / Ari Casellas / Lluís Lleida

Sua Edizioak, Bilbao, 2010.

El Fluvià amb BTT

La vall del Fluvià és un espai natural molt singular per a la pràctica de la BTT. Un conjunt d'itineraris per a tots els gustos i dificultats.

La vall del Fluvià en BTT. Pedalant per l'antic comtat de Besalú. 18 itineraris.

Joan Bosch i Font.
Cossetània Edicions, 2010 (Azimut, 115).

Els cims més alts de la península Ibèrica

En aquest llibre hi ha informació detallada per pujar als cent cims més alts de la península Ibèrica, obra que destaca per la prominència de la muntanya.

Las 100 cumbres más prominentes de la península Ibérica.

José Martínez Hernández.
Desnivel, Madrid, 2010.

Els darrers itineraris destacats del món

AMÈRICA DEL NORD

BAFFIN

Stewart Valley, Mirror Wall

Nova Via

Els catalans J. M. Esquirol i D. Palmada inaguren *Sensacions* a una paret inescapada que bategen amb el nom de Mirror Wall. Es tracta d'una via bàsicament d'escalada artificial, de 800 m, amb dificultats de fins a A4, 6c+ i M6. A aquesta part tècnica, cal afegir-hi un accés de 1.000 m de recorregut per pendents de neu de fins a 60°. Una experiència severa, amb vint dies a la paret, clima àrtic i aïllament absolut. Descens en ràpel per la via. Escalada feta al maig del 2010.

Mirror Wall és a la costa est, a Stewart Valley, al nord de la població de Clyde River i per sobre del més conegut Sam Ford Fjord.

SAINT ELIAS MOUNTAINS

Mont Logan (5.959 m)

Nova Via

Nou itinerari a la cara sud del cim est (5.900 m) a càrrec de Y. Okada i K.

Mont Blanc. Vessant de la Brenva i Pilier d'Angle.

Yokoyama. *I-TO* (que vol dir 'lligam, relació') presenta un desnivell de 2.500 m i dificultats de W15 i M6, una realització de primer ordre on cal destacar el gran compromís assumit. La cordada japonesa inverteix quatre dies en l'ascensió i un dia en el descens, per l'aresta est. Escalada feta el maig del 2010.

A més de les dificultats tècniques de l'ascensió, cal afegir-hi el clima extrem d'aquestes muntanyes: s'han arribat a registrar -77,5° C a 5.000 m. La temperatura estiuenca a la mateixa cota presenta una mitjana d'uns -27° C.

ALPS

VALAIS

Matterhorn (4.477 m)

Nova Via

Primera hivernal de *Aux Amis Disparus*, un itinerari molt difícil (fins 6b/A3) i compromès de la cara nord del Nez de Zmutt, obert per Daudet i Gabarrou l'any 1992. Els autors d'aquesta realització són els francesos P. Glairon-Rappaz i C. Périllat, que inverteixen quatre dies per la via i un dia en el descens per Hornli.

MONT BLANC

Pilier d'Angle (4.243 m)

Repetició destacada

Magnífica repetició de *Divine Providence* per part del català O. Baró i l'espa-

LA PRIMERA DONA AMB ELS 14

Eduarne Pasaban segurament esdevindrà la primera dona a qui es reconegui l'ascensió dels 14 cims més alts de la terra. La himalaista basca ha tancat aquesta cursa amb el Shisha Pangma, el passat mes de maig.

La seva oponent més propera, Oh Eun Sun, durant uns mesos ha semblat ostentar la marca, però finalment els dubtes que planen en relació al Kanch fa que pocs reconeguin l'ascensió de la sudcoreana.

Sigui com sigui, aquestes realitzacions han deixat un regust estrany. Les polèmiques, la mediatització, els mitjans utilitzats, les motivacions d'aquesta mena d'objectius... Tot plegat sembla lluny dels valors de l'alpinisme tradicional i el seu esperit de compromís, aventura i descoberta.

EDUARNE PASABAN - RTVE AL FILO DE LO IMPOSIBLE

J. JOVER

J. JOVER

nyol M. Córdoba, tant per la categoria de la via com per l'estil emprat: només en 16 h, en lliure (dificultats de fins a 7b+) i a vista. Els nou llargs clau, els del *bouclier rouge*, els resolten amb Manu de cap de corda i l'Oriol amb tot el pes i a jumars per guanyar temps. 900 m de desnivell per la via i 600 m més per l'aresta de Peuterey. Cim a les 21 PM, una estona de descans, i Mont Blanc a les 4 AM. Fet el juliol del 2010.

MONT BLANC

Grans Jorasses, Punta Croz (4.110 m)

Repetició destacada

Durant el darrer estiu hem pogut veure diverses repeticions catalanes a vies de renom d'aquesta gran cara nord. Ferran Martínez, junt amb el francès H. Millerioux, fan *Manitua* (70°, 6C obligat, A3 / 1.100 m de desnivell). Aprofitant una finestra de bon temps, el primer dia fan l'aproximació i bivaquegen a la meitat del sector difícil de roca. L'endemà assoleixen el cim i baixen a Courmayeur sense dormir, per escapar-se del mal temps previst. Escalada feta l'agost del 2010.

Pocs dies més tard, O. Baró i Sidarta Gallego repeteixen el mateix itinerari. Atac des de Leschaux, un bivac al mig de la secció de roca, un altre al cim, i descens a la vall el tercer dia. Segurament es tracti de les ascensions 9 i 10 d'aquesta prestigiosa via, oberta per Svetitsic l'any 1991.

Finalment, durant el mes d'octubre, dues cordades coincideixen la severa Macintyre-Colton (VI.6 / 1200 m. de desnivell): Ortega-Pellissa i González-

Sector occidental de la cara nord-est dels Cuns d'Aulà, amb el traçat del Corredor dels catalans.

Ayuso-Barrientos. Tots ells aconseguen sortir en el dia, però han de bivaquejar al cim.

PIRINEUS

ARIÈJA

Cuns d'Aula (2.532 m)

Nova Via

Primera ascensió a una de les línies més evidents i estètiques de la cara nord-est a càrrec de J. Llanes i J. Jover: *Corredor dels Catalans* (D / 500 m. de desnivell). Itinerari de neu, pendents moderades, amb un ressalt d'uns 100 m a la part central, més tècnic, on l'inclinació arriba als 80°. Per a repeticions es recomana portar quatre cargols i algun pitó i/o tascó. Escalada feta el 19 de desembre del 2010.

La cara nord dels Cuns, al massís del Mont Valier, constitueix un vessant important i de relleu complex, amb grans possibilitats per fer glaç i mixt, però poc conegut. Només tenim referències de dos altres itineraris, oberts l'any 1991: *Regalade* (D / 250 m de desnivell), a l'extrem esquerra de la paret, i *Couloir Onsyamuz* (D inf / 300 m de desnivell), a la part central.

L'accés més evident és per Couflens de Betmajou i Estours, seguint el GR 10. Des del final de la carretera fins al peu hi ha uns 1.400 m de desnivell. Per baixar utilitzarem els colls d'Aulà (per les vies del sector oriental), o de la Tindarella (sector occidental).

MOR KURT ALBERT

Lamentem comentar la desaparició de l'alemany Kurt Albert en accident de muntanya, a finals de setembre i als 56 anys. Sembla que va caure progressant per una via ferrada del Hirschbachtal suís, un accident banal per a un alpinista de la seva categoria.

KLAUS FENGLER

Kurt era guia de muntanya i un alpinista de renom. Amb només 17 anys ja havia fet la Walker i l'Eiger l'aconseguia amb 18. Durant la seva maduresa esportiva va obrir i repetir grans itineraris als Alps, Patagònia, Karakorum, Grenlàndia. Però la seva particular aportació va ser el cèlebre «Rotpunkt», el punt vermell pintat al peu dels itineraris d'artificial alliberats per ell i els seus companys. Una revolució del món de la roca, de finals de la dècada de 1970, que marcaria les bases del que avui entenem per escalada lliure.

A dalt: Kurt Albert escalant a Acopai Tepui (Veneçuela).

www.naturaiaventura.ad

Guies de muntanya

Trekking al Nepal

etc...

Crestes de la Solsida al vessant nord del Puigcampana.

en trams de plaques poc equipades. Destaca la part final amb una última tirada molt desplomada. Bona roca en conjunt, tret de la part més fàcil del primer llarg. Cal dur unes 15 cintes, un joc de tascons, aliens, camalots del nº3 i 4 i dos jocs d'Omega Pacific.

Accés per la carretera que duu a les coves del Canalobre, i en el canvi d'orientació s'ha d'agafar la pista (4 x 4) que condueix a les parets principals. Un cop a l'anomenat racó de Sebas (fi de la pista), cal continuar per un sender que travessa el vessant direcció NO, i es guanya el peu de via per alguna de les tres canals existents (uns 30 min). Descens per la primera canal de l'esquerra senyalitzada amb fites fins a trobar un pi estratègic situat a mà esquerra que indica la línia de ràpels per baixar fins al terra (15+55+40 m).

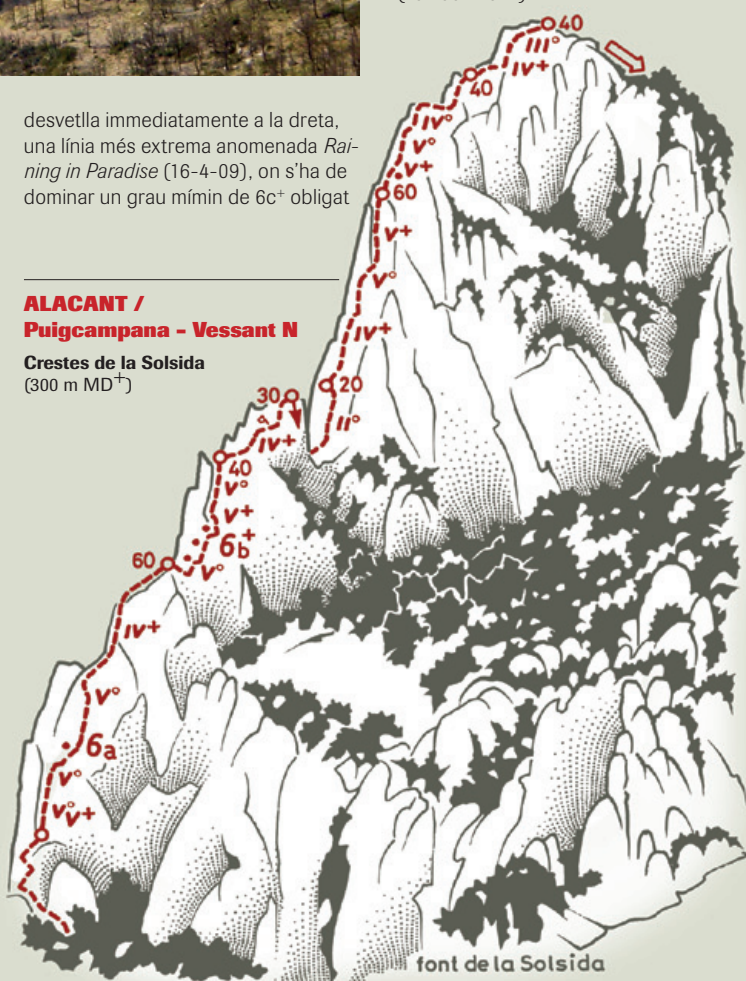
Al marge esquerra del vessant oest del Cabeçó d'Or i gairebé a sota mateix de les antenes característiques, trobem un sector anomenat la penya de l'Home, on darrerament s'han obert les vies més modernes d'aquesta coneguda escola alacantina, situada molt a prop del poble de Busot. Ressem tres itineraris d'estil clàssic oberts per baix, exigents però, que sortegen la cridanera volta situada al bell mig de la paret. A l'esquerra d'aquesta, Pedro Pascual i Sebastian Liendo enllesteixen la *via del Thor* (12-3-06), per una entrada molt vertical amb forats que duu a un seguit de diedres tombats, fins al peu d'una difícil fissura de mans que representa el pas clau de l'ascensió (6b/A1). Roca molt bona en conjunt. Cal portar un joc de tascons, cordinos per ponts de roca i dos jocs de camalots fins al nº3. Itinerari gairebé desequipat.

A la dreta dels desploms tenim la *via Amanece que no es poco* (9-4-09) a càrrec de Juan José Cano i J. Ignacio Casillas, que ressegueix el traçat més suggerent que regala la paret. Escalada exigent on trobarem poca cosa, per la que sera necessari dur els tascons, aliens, camalots fins al nº3 (repetint les talles mitjanes), i un ganxo i un estrep per a l'últim llarg si no el fem en lliure. La mateixa cordada

desvetlla immediatament a la dreta, una línia més extrema anomenada *Raining in Paradise* (16-4-09), on s'ha de dominar un grau mínim de 6c+ obligat

ALACANT / Puigcampana - Vessant N

Crestes de la Solsida
(300 m MD+)

SERRA DE GUARA

Una nova via al Tozal del Vero supera la vertical de la forma més directa gràcies a la destresa de Jaume Clotet «Paca» en solitari, després de set dies de feina amb els seus corresponents bivacs a la paret. La via *Soloteràpia* (19-9-10) representa l'alternativa artificial més laboriosa de la serra de Guara, amb cinc tirades destacables fins a A3 semiequipades amb burils, pitons i ponts de roca. Cal parar atenció en l'altura del segon llarg amb dos intents paral·lels que pugen a cada banda i que cal no confondre's, perquè no duen enlloc. Per a pròximes repeticions són necessaris de 20 a

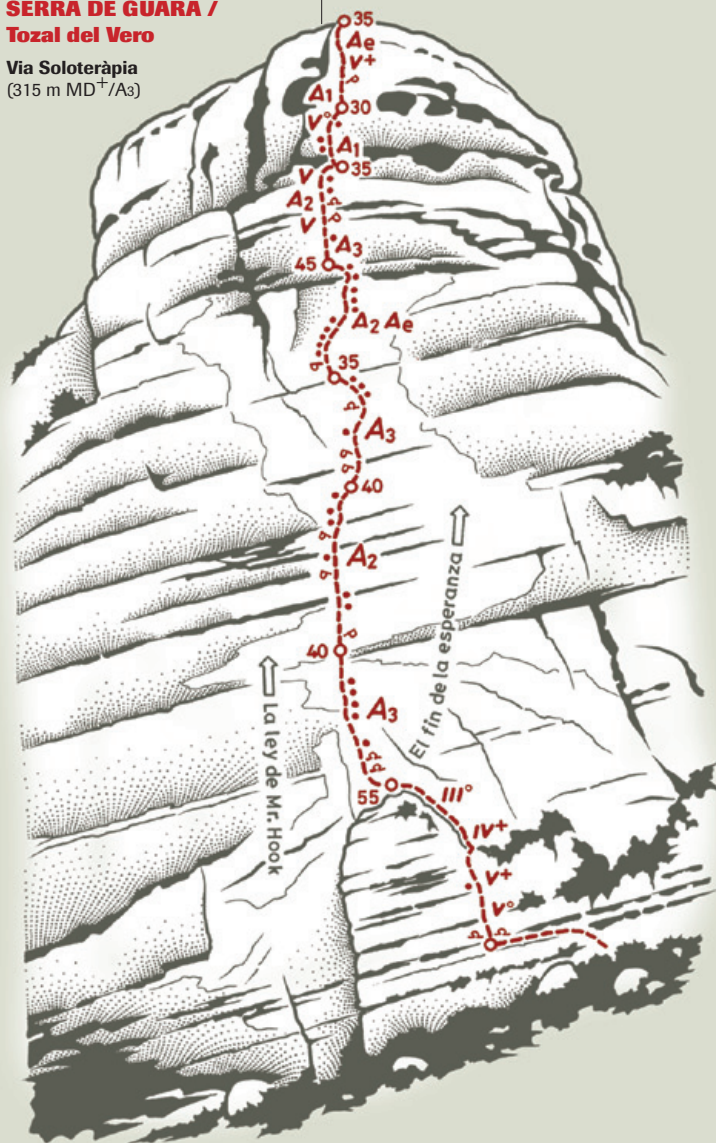
30 pitons variats, uns 30 ploms, 10 plaquetes recuperables, camalots fins al nº4 i material *big-wall* divers. Cal preveure també de dues a tres jornades de feina. La roca va de mediocre a bona, atès que el recorregut travessa una gran part de la taca taronja del sector central de la paret, de qualitat molt variable.

Una altra paret notable de la serra de Guara és la Peña Calma, situada al bell mig del barranc del riu Balcés. Malgrat que és una muralla un xic caòtica orientada a l'est, ofereix una homogènia cantonada S-E que és la primera imatge que descobrim si venim pel camí des de l'aparcament utilitzat pel clàssic descens dels *Oscuros del Balcés*. Ja fa uns anys, Òscar

Medel, Joan Vidal i Pedro Fina, obren la via *José Medel Caballero* (12-10-03), i més tard, gràcies a Jesús Gálvez i «Chumo», tenim una alternativa més per l'esquerra de l'anterior batejada com via *Rompecabezas* (12-10-07). La primera resta semiequipada amb pitons i algunes xapes (cal dur 10 claus, tascons i camalots grans), i en la segona només trobarem un pitó a la sortida de la R-1, en un curt tram d'artificial on s'ha de fer un parell de passos de ganxo (atenció de no anar cap a la dreta a buscar un espit visible de la via veïna). Itinerari obert en tan sols 6 h i sense expansions, on són útils un joc d'aliens, camalots del nº 0,5 al 3 repetits, un ganxo i els estreps. Primer llarg trencat. Aproximació: 40 min. Descens caminant pel darrere fins a localitzar una pista abandonada que duu de baixada al pàrquing esmentat (45 min). Escalada prohibida en època de nidificació (de l'1 de desembre al 30 de juny).

SERRA DE GUARA / Tozal del Vero

Via *Soloteràpia*
(315 m MD⁺/A₃)

SOLSONÈS

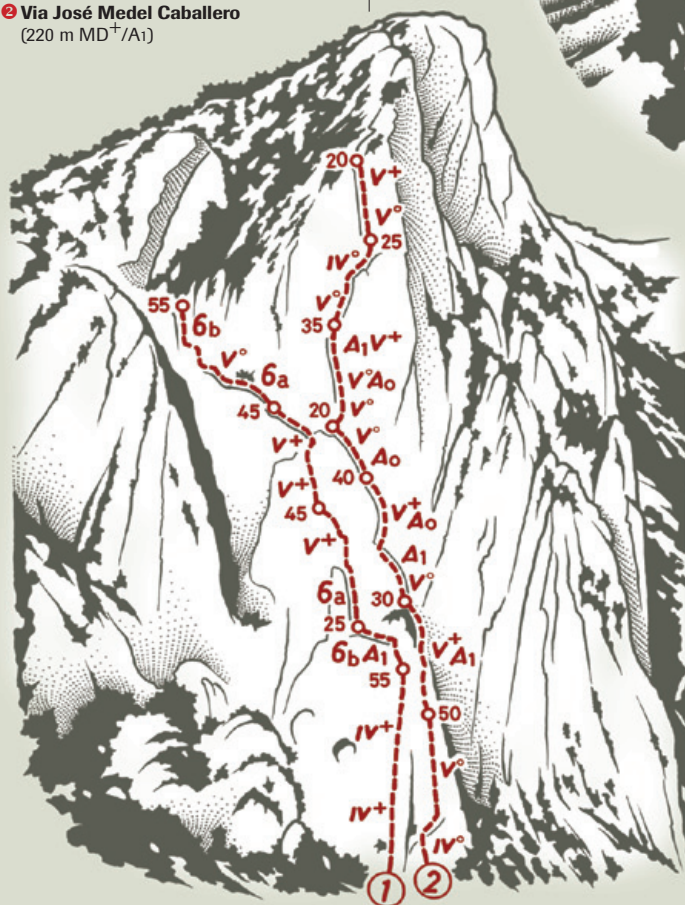
Un dels indrets més sorprenents de la comarca del Solsonès el tenim a la dreta de la carretera que puja al port del Compte des de Solsona, on l'erosió ha format una considerable barrancada anomenada el clot de Vilamala, ben visible des del revolt més tancat (km 21,5) abans d'arribar al coll de Jou. En aquest salvatge racó dominat per un vistós conjunt de moles de totes mides, hi ha diversos itineraris d'aventura oberts ja fa temps pels escaladors locals. Els més recents, els trobem tot just sota l'esmentada corba (pàrquing), de manera que ofereixen l'alternativa més còmoda per escalar i descobrir aquest sector. Per arribar-hi, des de l'aparcament cal seguir una pista planera en direcció E, i en poc temps davallar al S per un camí senyalitzat que condueix al pla de Sòbol. Quan arribem a un primer collet, cal desviar-se a mà dreta (O) per baixar en diagonal fins atènyer la carena principal que divideix els dos barrancs. Un cop al lloc d'aquesta carena, cal parar atenció a les fites per localitzar un corriol estratègic que baixa entre la vegetació al barranc de la dreta. Quan arribem al fons, només cal remuntar el segon torrent que trobarem fins al peu de les vies (uns 40 min). La primera en apareixer es *EI*

Clot de Vilamala.

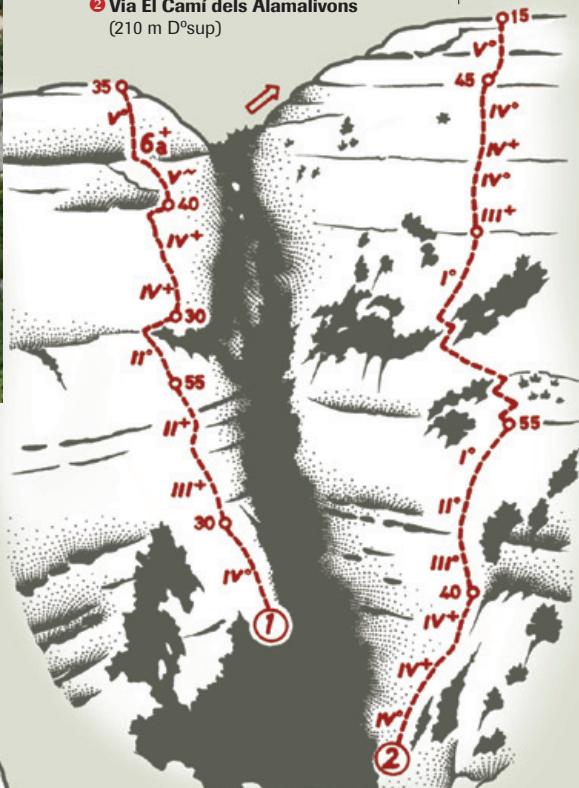
SERRA DE GUARA / Peña Calma

- ❶ Via Rompecabezas
(225 m ED⁻)
- ❷ Via José Medel Caballero
(220 m MD⁺/A₁)

SOLSONÈS / Clot de Vilamala

- ❶ Via Arantxa al País dels Sons Trobats
(195 m MD⁰)
- ❷ Via El Camí dels Almalivons
(210 m D⁰sup)

Camí dels Almalivons (5-4-09) oberta per «Antxi» i Llorenç Vallès. Es tracta d'una escalada equipada amb parabolts que arrenca pel mur de la dreta (algun pas en roca delicada), i després d'un inevitable tram caminant, surt per l'esquerra d'un embut característic gairebé a tocar del pàrquing. La segona, via Arantxa al País dels Sons Trobats (15-5-10), situada un pèl més amunt i a mà esquerra, descobreix la línia més llaminera d'aquest vessant E, amb una part central prou tombada, però amb un final interessant. Sens dubte, els dos últims llargs són els més macos, amb un passatge clau força vertical amb foradets, que es pot trampejar amb l'ajut dels estreps. Oberta pel mateix Llorenç Vallès, resta totalment equipada amb parabolts com l'anterior, i a la sortida cal grimpar per una carena fins a guanyar l'aparcament (10 min). Per les dues només cal dur unes 10 cintes llargues. Conglomerat de bona qualitat en conjunt.

El sostre comarcal de l'Urgell a la serra del Tallat El tossal Gros de Vallbona (804 m)

El tossal Gros de Vallbona és el sostre comarcal de l'Urgell. Situat al sud de la comarca, ofereix unes magnífiques vistes cap a la Conca de Barberà, ja que cap al nord, la mateixa orografia tapa la visió. Aquest cim és també el cim més elevat de la serra del Tallat, que s'estén en el límit de les dues comarques. A prop d'aquí hi ha el santuari del mateix nom, que entra dins del recorregut d'aquesta excursió.

Rocallaura és el punt d'inici i final d'aquest recorregut. Aquest nucli habitat és al damunt de la carretera LP-2335, que surt de la C-240 i que va fins a Vallbona de les Monges. El poble queda a la part alta de la carretera. Per sota, s'inicia un camí assenyalat com a PR, que després es barreja amb altres marques de diferents colors. Gairebé tot el recorregut es fa per camins amples; només passat el santuari del Tallat hi ha un tram perdedor, ja que hi conflueixen diverses pistes.

Itinerari

- Rocallaura
- Santuari del Tallat
- Cap del Coll
- Tossal Gros de Vallbona
- Montblanquet

00:00 h Comença la pista que porta al santuari del Tallat. Hi ha uns indicadors al principi del camí. Encara que es pot passar amb qualsevol vehicle, val la pena fer la pujada fins al santuari a peu, perquè això ens permet gaudir del paisatge a mesura que es va

guanyant alçada pel marge esquerra del torrent.

00:40 h Després de passar al costat de diverses casetes de pagès i de travessar nombrosos camps amb diversos conreus, es desemboca en una ampla pista que ve del coll per on passa la carretera LP-2335 i va cap al camp de generadors eòlics proper. A pocs metres de l'enllaç cal agafar un camí que surt a la dreta i puja fins al santuari.

01:00 h Santuari del Tallat. Situat a 788 m d'altitud, permet una molt bona visió de les comarques de l'Urgell i de la Conca de Barberà. Documentat al segle XI com a torre de defensa, no

va ser fins al 1509 quan els monjos de Poblet se'n varen fer càrrec.

Actualment ha estat rehabilitat i es pot visitar.

01:15 h Davant del santuari, sota uns arbres, surt un camí que baixa amb força. Està marcat amb pintura vermella. Aviat s'arriba a un camp que cal passar pel seu costat. Tant al començament com al final d'aquest tram s'han de superar unes branques posades a manera de barrera per impedir el pas. S'arriba de nou a la pista ampla on es poden veure diverses marques de GR i PR. Per la dreta se segueix fins a veure unes marques que penetren per un camí poc transitat que surt a l'esquerra.

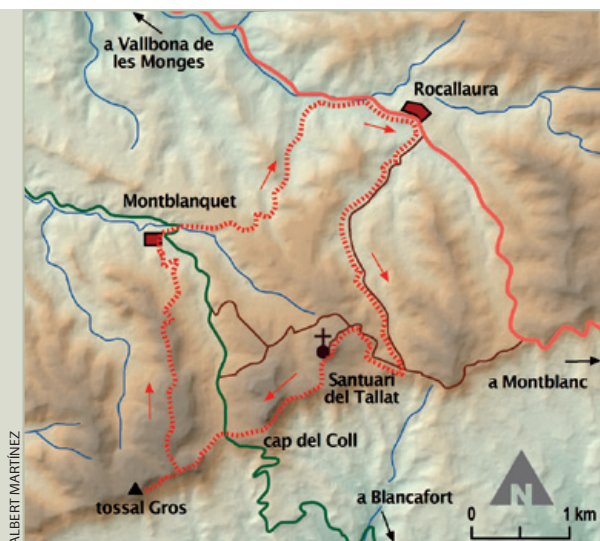
01:40 h Tot rodejant un petit turó coronat per un parc eòlic s'arriba al cap del Coll, punt per on passa la carretera que uneix Blancafort i Montblanquet. Es creua i es continua pujant com si se seguís per la carena.

02:00 h El camí es bifurca i cal anar pel de la dreta. Ens endisem en un bosc. Aprofitant un parell de dreceres es pot tallar algun revolt. S'arriba a un coll. Per l'esquerra es va avançant de pla sobre el vessant de la serra del Tallat, que mira a la Conca de Barberà.

02:20 h S'ha de parar atenció a una gran pedra, a la dreta, amb una marca vermella. D'allà surt un corriol que

Santuari del Tallat.

s'enfila fort fins al cim del tossal Gros de Vallbona. En pocs minuts s'arriba a un curiós pessebre metàl·lic. Una mica més amunt hi ha el cim ocupat per un vèrtex geodèsic i alguns pessebres. A pocs metres trobem els aerogeneradors. S'ha de tornar enrere fins a la primera bifurcació.

02:45 h Per l'esquerra comença el camí que porta a Montblanquet, un altre dels nuclis habitats que pertany a Vallbona de les Monges. A la dreta queda el fondo de Blancafort.

03:15 h S'arriba als voltants de Montblanquet. És interessant visitar les antigues cisternes i pous, i també l'església, del segle XIII d'estil cistercenc. Cal continuar per la carretera fins que en una corba a l'esquerra, a la dreta, surt un camí que porta fins a la carretera LP-2335, a menys d'un quilòmetre de Rocallaura.

3:50 h Rocallaura. Tornada al punt d'inici.

Temps de camí

3 h 50 min.

Desnivell

+ 205 m / -205 m.

Dificultat

Fàcil.

Cartografia

Urgell. Institut Cartogràfic de Catalunya. Escala 1:50.000.

SERVEI DE TECNIFICACIÓ DEL CEC

1 Per ampliar els teus coneixements tècnics

2 Per millorar el rendiment de la teva especialitat

- escalada en roca (bloc, esportiva i clàssica)
- big wall
- alpinisme
- escalada en glaç
- dry tooling
- esquí de muntanya
- surf de neu
- barrancs

PROGRAMES D'ENTRENAMENT PERSONALITZAT

Amb programes de millora tècnica i d'entrenament sota la tutela d'un bon equip humà de tècnics esportius professionals. Tecnifica't amb nosaltres.

www.cec.cat / 933 152 311

ESQUÍ DE COMPETICIÓ

«El Dorado Freeride» reunirà els millors surfistes internacionals a Vallnord del 25 al 27 de febrer

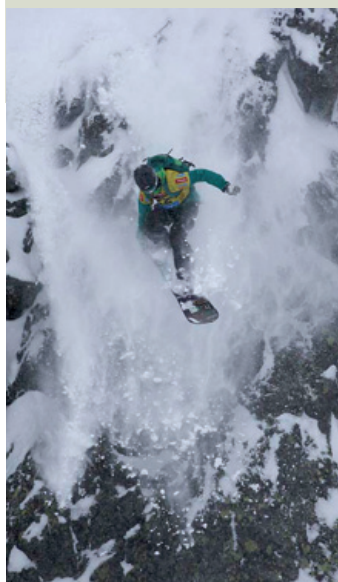
«El Dorado Freeride» és la prova més espectacular del calendari hivernal que se celebra a l'estació d'Arcalís-Vallnord (Andorra). Una prova que es manté en constant evolució dins del circuit professional Freeride de World Tour, el surf de neu forapista.

L'edició 2011 es consolida com una de les millors cites del circuit Freeride World Qualifier, amb una distinció de tres estrelles. «El Dorado Freeride» arriba a la 14a edició i s'aferma com la prova estrella de Vallnord. Aquesta prova internacional està reservada als 40 millors surfistes procedents de vint països diferents.

L'espectacle està garantit un any més, amb el millor surf forapista extrem del Pirineu. Un esdeveniment internacional per gaudir d'un gran dia d'esquí.

Més informació:

www.eldoradofreeride.com

VALLNORD

EQUIPAMENTS DE MUNTANYA

El refugi més alt del món a 6.000 metres

El 7 de gener passar es va inaugurar al parc de l'Aconcagua (Andes) el refugi Elena, situat a 6.000 metres d'altitud.

Tot va començar el gener 2009 quan una expedició liderada pel guia de muntanya argentí Federico Campanini va pujar a l'Aconcagua (6.952 m), el cim dels Andes meridionals, a l'Argentina, i el més alt d'Amèrica. A causa de les condicions meteorològiques dolentes, durant la baixada la italiana Elena Senin va morir en una caiguda. Desafortunadament, uns dies més tard el guia argentí també moria en aquesta muntanya.

Després d'aquests dos accidents mortals, la família d'Elena Senin va

prendre la decisió d'iniciar un projecte de construcció d'un refugi d'emergència a l'emplaçament de Plaza Cólera de l'Aconcagua, en el lloc on passen les rutes d'ascens més transitades, és a dir, la ruta Nord i la glacera dels Polonesos.

Aquest nou equipament, el més alt del món, es va batejar amb el nom de refugi Elena, en memòria a l'alpinista italiana. L'objectiu, doncs, és donar aixopluc, d'actuar com a refugi d'emergència per als nombrosos muntanyencs que pugen cada any a l'Aconcagua.

WWW.FANTASTICANO.IT/ELENA/WEBSITE/
RIFUGIO_ELENA.HTML

ESQUÍ DE COMPETICIÓ

53è Ral·li Internacional d'Esquí de Muntanya del CEC a la vall de Conanglles el proper 10 d'abril

A l'emblemàtica vall de Conanglles (Vall d'Aran) se celebrarà novament el proper 10 d'abril el 53è Ral·li Internacional d'Esquí de Muntanya del CEC, on es disputarà la XXVII Copa Catalana i el III Trofeu Petits Pirineus.

En aquesta edició s'han dissenyat tres itineraris. Un itinerari de 3.000 m de desnivell positiu acumulat amb l'ascensió a tres cims

(Sarrahèra, tuc deth Pòrt i tuc de Conanglles). En segon lloc, un itinerari de 2.000 m de desnivell positiu acumulat amb l'ascensió a dos cims (Sarrahèra i tuc de Conanglles). Finalment, un tercer itinerari de 1.000 m amb l'ascensió al tuc de Conanglles.

Tots els recorreguts puntuen per a la Copa Catalana, però el tercer, a més, puntua per al Trofeu Petits Pirineus, una competició oficial que

ESQUÍ DE COMPETICIÓ

III Cursa de la Lluna, la cronoescalada nocturna al Puigmal, el 19 de març

El Centre Excursionista de Catalunya, amb la col·laboració de Vall de Núria, organitza per al proper 19 de març la III Cursa de la Lluna, una cursa popular nocturna d'esquí de muntanya oberta a tothom, amb sortida al santuari de Núria i arribada al cim del Puigmal.

Aprofitant la llum de la lluna plena, els llums frontals obligatoris i les banderes reflectores que marcaran l'itinerari de pujada i baixada, els participants hauran de superar els 940 m de desnivell que separen la

ARXIU CEC

sortida de la cursa fins al Puigmal.

En acabar, els participants i els seus acompanyants tindran un sopar al bar Finestrelles i un concert de música en directe per celebrar aquesta gran festa nocturna de l'esquí de muntanya.

A més, per tots aquells que vulguin venir a gaudir de la lluna, de la neu i dels emblemàtics cims que envolten la vall de Núria, però que no vulguin anar amb esquís de muntanya, podran fer una passejada guiada amb raquetes de neu.

Més informació i inscripcions a:

<http://cursalluna.cec.cat>

EQUIPAMENTS DE MUNTANYA

Activitats guiades al refugi de l'Arp (Alt Urgell)

El refugi de l'Arp està situat dins de les pistes d'esquí de fons de Tuixén-la Vansa, a una altura de 1.950 m, en una balconada natural que fa que tingui unes vistes privilegiades de la vall de la Vansa. Es tracta d'un equipament petit, acollidor, d'ambient tranquil i familiar. Un indret per gaudir del temps lliure i de l'entorn.

El refugi de l'Arp té una capacitat per a 16 persones, distribuïdes en cinc habitacions (1 habitació de 2 places, 3 habitacions de 4 places en lliteres i una de matrimoni).

Pel que fa a activitats, els nous guardes, l'Horaci i la Judit, ofereixen sortides guiades a la natura, amb *nordic-walking* o rutes amb BTT a

l'estiu; a l'hivern hi ha l'esquí de fons i les raquetes de neu.

Més informació:

www.refugidelarp.cat

ARXIU ARP

EM-CEC

se celebra entre joves menors de 20 anys.

La diferència del popular ral·li del CEC d'esquí de muntanya és que enguany és d'abast internacional.

Les inscripcions només es poden fer internet o a l'estatge del Centre Excursionista de Catalunya (Paradís, 12) des del 20 de febrer fins al 19 d'abril.

Més informació:

<http://ralli.cec.cat>

ESCALADA

Els germans Pou a dalt de tot de l'escalada

Segurament els bascos Iker Pou i Eneko Pou estan a la màxima esplendor de la seva carrera esportiva com a escaladors i alpinistes que han fet gestes tan emblemàtiques com importants.

Van començar a escalar a la dècada de 1990, tot i que abans ja havien pujat la majoria de cims del Pirineu i els més importants dels Alps amb els seus pares. Iker va destacar ben aviat en l'escalada esportiva d'alta dificultat, mentre que Eneko es va apassionar, també, per l'alpinisme i l'esquí extrem.

Tots dos entenen la muntanya com una aventura, i tots dos s'aventuren vers tot allò desconegut per descobrir els seus propis límits fent el que més els agrada: escalar.

D'aquesta manera va néixer el projecte «7 Paret, 7 Continents», on van decidir unir les seves forces per aprendre de la màgia d'una muntanya de cada continent, desafiant-la, escalant junts. Es van enfrontar amb les millors parets del món en escalada en lliure de dificultat: El Capitan, a EUA (*El Niño*, 8b); Naranjo de Bulnes, a Espanya (*Zunbeltz*, 8b); Tsaranoro,

a Madagascar (*Bravo les filles*, 8b); Totem Pole, a Austràlia (*Free route*, 7b); Torre sense nom del Trango, a Pakistan (*Eternal Flame*, 8a); Fitz Roy, a Argentina (*Supercanaleta*, 6c), i Zerua Peak, a l'Antàrtida (*Azken Paradisua*, 7a).

L'any 2010 ha estat un any important per als germans Pou. Des de l'expedició hivernal d'Eneko a la vall de Shimshal, l'encadenament d'Iker a *Demencia Senil* 9a+, el viatge a Antalya

(Turquia), Itàlia, l'Amèrica del Sud, etc., a més a més de triomfar en la III edició del Mendi Film Festival, com a protagonistes de les pel·lícules premiades *Pan Aroma y Demencia Senil* 9a+.

Per començar bé l'any 2011, els germans Pou han iniciat la seva col·laboració amb les prestigioses marques Petzl i Beal, un acord de gran importància que fa que aquestes marques siguin les més ben acollides per tots els escaladors i alpinistes del món.

WWW.POLANAK.COM

EXPOSICIONS

L'Espai Natura Unnim de Sabadell acull una mostra sobre les conquestes catalanes dels sostres del món

«Catalunya 14 x 8.000» mostra les primeres ascensions catalanes als cims més alts del món, iniciativa coproduïda per l'Obra Social d'Unnim i el Servei General d'Informació de Muntanya (SGIM), que es podrà veure fins al 27 de febrer a l'Espai Natura Unnim (Prada, s/n. Sabadell).

A través d'abundant material gràfic, l'exposició proporciona una visió històrica de les conquestes mundials i de les primeres expedicions catalanes a les catorze muntanyes del món que superen els vuit mil metres d'altitud, amb l'aportació de dades concretes que situen les diverses gestes alpines. Algunes

d'aquestes muntanyes presenten diversos cims, entre el principal i els secundaris, que també depassen aquesta cota tan significativa.

L'any 1950 es va efectuar la primera ascensió a l'Annapurna; durant tota la dècada es van anar conquerint els altres cims principals de l'Himàlaia, fins que el 1964 es va pujar el darrer, el Shisha Pangma. Posteriorment, es van emprendre les ascensions dels cims considerats secundaris, fins que el 2001 els russos arriben al més inaccessible, el Lhotse Central Oest, de manera que ja només queda verge el Lhotse Central Est, que constitueix un dels reptes de l'himalaisme per al segle XXI.

Les conquestes per part dels alpinistes catalans s'inicien el 1974, amb l'expedició del Club Muntanyenc Barcelonès a l'Annapurna Est. Des d'aleshores els alpinistes catalans no han parat d'assumir nous reptes, en alguns casos amb un gran ressò força mediàtic que ha obert horitzons nous.

Els parcs aeris forestals

Aventura al bosc

Desafiar el vertigen, tot mantenint l'equilibri sobre un pont tibetà, o deixar-se lliscar per una llarga tirolina que vola per sobre del bosc, o bé enfilar-se per un rocòdrom per anar progressant d'arbre en arbre a través de les alçades d'un parc aeri forestal. Una alternativa activa i sostenible als clàssics parcs d'atraccions, per no tocar de peus a terra.

Els parcs aeris forestals s'estan convertint en el nostre país en una excel·lent opció de lleure i aventura en el medi natural. Aquest tipus de parcs estan molt arrelats en altres països europeus com Alemanya i França, on gaudeixen d'una gran acceptació. L'acció es desenvolupa en zones controlades dins del bosc on s'ha instal·lat un seguit d'activitats esportives i de lleure que es practiquen amb l'ajut de monitors especialitzats. La particularitat és que els recorreguts o circuits són aeris, és a dir, estan instal·lats dalt dels arbres i uneixen els troncs entre si.

El visitant ha de superar diversos i vertiginosos obstacles, ponts de tot tipus, tirolines i altres desafiaments amb l'ajut de material específic, com cordes, arnès, bagues d'ancoratge, politges i mosquetons d'escalada. La

tècnica de progressió és molt similar a la que s'utilitza en les vies ferrades i representa una introducció segura al món de l'aventura i l'escalada, o senzillament una excel·lent oportunitat per gaudir d'una experiència desafiant i activa en un magnífic entorn.

Els parcs aeris forestals pretenen desenvolupar les habilitats dels visitants i ensenyar-los a respectar el medi natural tot fent exercici. És tracta d'una proposta que uneix descoberta, aventura, diversió i aprenentatge. Preservar el valor ecològic del bosc és un dels objectius d'aquests parcs d'aventura. Per això, en la construcció de plataformes, escales i jocs es procura no danyar els arbres; totes les subjeccions es fan mitjançant sistemes de pressió i es protegeix l'escorça dels arbres amb protectors de fusta.

ROGER ROVIRA

El bosc animat de Catalunya en miniatura

Els diversos circuits instal·lats es distingeixen per colors diferents en funció de l'altura i la dificultat. En total són més de 66 activitats repartides en quatre circuits: Gnoms, Fades, Elfs i Trolls. També s'hi ha instal·lat una tirolina de 150 m, xarxes per enfilar-se, ponts tibetans, troncs oscil·lants, un rocòdrom, etc. És apte per a totes les edats, i especialment indicat per a nens, joves, grups familiars i d'empreses.

Aquestes activitats es fan d'una manera autònoma, amb instructors acreditats que les equipen i les supervisen cada dia.

El Bosc Animat està situat al parc temàtic Catalunya en Miniatura, al municipi de Torrelles de Llobregat, a 13 km de Barcelona, un parc amb 14.700 m² de superfície integrat en un bosc mediterrani, amb pins, alzines i roures.

www.elboscanimat.com

ROGER ROVIRA

El Fons d'Art del Centre Excursionista de Catalunya

Un fons d'art és un conjunt d'objectes singulars pels seus valors històrics, tradicionals, formals o materials, sovint peces úniques que s'han reunit mitjançant procediments molt diversos.

Un fons d'art està format de conjunts personalitzats pel nom del seu propietari, sigui privat o institucional. Reben el nom del lloc on es troben, ja que el conjunt acostuma a no dispersar-se; el marc físic que l'aixopluga sol ser el responsable de la seva existència a través dels avatars de la història. Sovint el temps ha ajudat a l'acumulació d'aquests objectes, també l'atzar, i també la naturalesa física dels objectes no efímers i als que la materialitat ha ajudat a preservar-se del pas del

temps i de circumstàncies històriques agressives, abandonament o destrucció per part dels seus propietaris.

En el punt de partida hi ha objectes no necessàriament afins en la seva naturalesa o funció, però definits una mica per la seva singularitat i pertinença al tipus d'objecte considerat artístic, de manera que independentment de l'autoria de les peces, hom el reconeix pels incidis d'artisticitat. El conjunt que ha perviscut, un cop passat el sedàs del temps, esdevé

Les ànfores ibèriques i romanes són les peces d'art més antigues que es conserven al CEC.

indestruïble, una unitat integrada per una gran diversitat d'objectes el denominador comú dels quals és el fet d'haver conviscut en el marc domiciliari conjunt durant un temps suficient, d'haver mantingut la seva unitat al marge de la singularitat de cada peça i fins i tot, el seu anonimats fins al moment en què la voluntat de l'entitat que l'apadrina decideix conèixer-lo, saber quina és la seva naturalesa i el seu valor, reconèixer la seva identitat i el seu estat, tenir la voluntat de conservació i restauració i de considerar-lo patrimonial, fer-ne una catalogació i, finalment, de fer-lo públic.

Aquestes operacions faran del fons una col·lecció o una sèrie de col·leccions agrupant i destriant els objectes en les diverses seccions possibles. Podríem dir que es passa del caos provocat pel temps i per l'atzar a l'ordre necessari i al coneixement.

El CEC des de la seva fundació l'any 1876 ha reunit un conjunt proper a les 1.800 peces, entre mobles, pintures, dibuixos, cartells, gravats, escultures, obres de ceràmica i esmalt, objectes d'excursionisme, estris tècnics o fotografies.

Triangle, obra original de Carles Pujol, en commemoració al 40è aniversari de Muntanya. (Acrílic sobre paper; 88 x 61 cm), la darrera peça incorporada al fons d'art.

Truca per subscriure't a la revista Muntanya

933 152 311

Et donarem sis bones raons
i un parell de bastons

**6 números +
bastons de muntanya
Ferrino DIORITE**

26 €
(enviament gratuït)

 FERRINO

Bastons de muntanya DIORITE

- 3 seccions telescòpiques d'aliatge d'alumini.
- Regulables de 60 a 140 cm.
- Puny ergonòmic i antilliscant amb punta de tungstè.
- Equipat amb rosetes de neu i punta silenciosa.
- Valorats en **40 €**

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat

De dilluns a divendres, de 9:00 a 13:00 i de 16:30 a 21:30

Números endarrerits ¿Te'n falta cap? Oferta especial: **6 números 18 €**

Darrere de cada **gran repte**,
hi ha un **gran assegurador**.

Photo: Dalia & Chris - Montsant
© Bernarado Gimenez

GRIGRI 2

- Compatible amb cordes simples de 8,9 mm a 11 mm
- Nou sistema per a un control del descens excel·lent
- 20 % més lleuger i 25 % més compacte

Per aprendre a ser un
bon assegurador:

www.petzl.com/GRIGRI2

PETZL